

WOMEN'S RIGHTS CENTER
CENTAR ZA ŽENSKA PRAVA

MONITORING I EVALUACIJA POLITIKA ZA SUZBIJANJE TRGOVINE LJUDIMA U CRNOJ GORI 2018-2019

MONITORING I EVALUACIJA POLITIKA ZA SUZBIJANJE TRGOVINE LJUDIMA U CRNOJ GORI 2018-2019

Izdavač:
NVO "Centar za ženska prava"
Bokeška 20, Podgorica
Crna Gora

Mart 2020.

Izveštaj je nastao kao dio aktivnosti regionalnog projekta Balkans ACT (Action Against Trafficking) Now! (BAN phase 3) koji finansira Evropska komisija, a sprovodi NVO Astra (Srbija), u saradnji sa Međunarodnim forumom solidarnosti - Emmaus (Bosna i Hercegovina), Centrom za ženska prava (Crna Gora), Centrom za pravne inicijative (Albanija), Udruženjem za akciju protiv nasilja i trgovine ljudima - Open Gate La Strada (Makedonija) i Holandskim helsinškim komitetom (Holandija).

Izveštaj koji analizira pravni okvir i sprovođenje politika protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori je za Centar za ženska prava izradila stručna konsultantkinja, **dr Olivera Komar**, u saradnji sa članovima radne grupe koja je za potrebe projekta formirana od predstavnika relevantnih državnih institucija, kao i predstavnica/ka "Centra za ženska prava".

Publikacija je nastala uz finansijsku podršku Evropske unije. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost NVO "Centar za ženska prava" i ni na koji način ne odražava stavove donatora.

Sadržaj

Terminološka napomena	4
Lista skraćenica	4
Osnovne informacije o pripremi izvještaja	7
Definicije	7
Institucionalni okvir	8
Metode pripreme izvještaja	10
Slučajevi	10
Radna grupa	12
A. Zakon i nacionalni pravni okvir za kriminalizaciju trgovine ljudima	13
A.2 Opšti podaci o istrazi i krivičnom gonjenju	13
B. Identifikacija žrtava trgovine ljudima	21
B.2 U vezi sa osobama koje su identifikovane	21
B.3 Osporena identifikacija i osobe koje su nekorektno kategorizovane kao da nijesu žrtve	25
C. Zaštita žrtava	27
C.5 Zaštita svih žrtava (uključujući one koje su eksploatisane u stranoj zemlji, a koje su se nakon toga vratile u zemlju koja se prati)	27
C.6 Period oporavka i refleksije	29
C.7 Zaštita institucija i pojedinaca koji pružaju podršku žrtvama	29
C.8 Zaštita žrtava trgovine ljudima koje su se vratile u zemlju porijekla	30
C.9 Zaštita djece žrtava	31
C.10 Zaštita žrtava koje su strani državljani	31
D.3 Pomoć svim žrtvama iz svih kategorija	34
D.4 Pomoć i podrška djeci žrtvama	38
D.5 Pomoć pružena žrtvama-državljanima koje su identifikovane u drugoj zemlji i koje su se nakon identifikacije vratile (ili bile vraćene) u svoju zemlju porijekla, ili koje su se samoidentifikovale kod državnih organa nakon što su se bez pomoći vratile u svoju zemlju porijekla	40
D6. Pravna pomoć i podrška	41
Aneks	43
Lista kontaktiranih organizacija	43
Upitnik za organizacije civilnog društva	44

Terminološka napomena

Izvještaj obuhvata period u kome je došlo do promjene načina na koji su označavane potencijalne i zvanične žrtve trgovine ljudima te je stoga važno na početku napraviti terminološku napomenu. Do osnivanja Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima, pod **žrtvom trgovine ljudima** je smatrana samo osoba koja je kao takva proglašena pravosnažnom sudskom presudom. Prije pravosnažnosti presude, u bilo kojoj fazi istrage ili suđenja, lice za koje je postojala sumnja da je žrtva trgovine ljudima je bilo označavano terminom **potencijalna** ili **moгуća** žrtva. Potencijalne žrtve nisu statistički evidentirane, ali su imale pravo na pomoć i zaštitu u skloništu.

Od osnivanja Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima u novembru 2019. godine, pod **žrtvom** se smatra svako lice koje je na osnovu Standardnih operativnih procedura za identifikaciju žrtava od strane Tima identifikovano kao takvo. Termin **potencijalna žrtva** koristi se za označavanje lica za koje policija, organizacije civilnog društva ili neko drugi izrazi sumnju da je u pitanju žrtva trgovine ljudima do trenutka evidencije kada to lice ulazi u proceduru za dodjelu statusa od strane Tima za formalnu identifikaciju. Tim je osnovan u novembru 2019. godine, tako da su termini u izvještaju korišćeni u skladu sa tim da li govorimo o periodu prije ili nakon osnivanja Tima.

Lista skraćenica

BAN – Balkans Act Now

CŽP – Centar za ženska prava

EU – Evropska unija

GRETA – Ekspertska grupa za suzbijanje trgovine ljudima (zadužena za monitoring implementacije Konvencije Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima, 2005)

KZCG – Krivični zakonik Crne Gore

MUP – Ministarstvo unutrašnjih poslova

OCD – Organizacija civilnog društva

UN – Ujedinjene nacije

UP – Uprava policije

ZKP – Zakonik o krivičnom postupku

Uvod

Trgovina ljudima u cilju prisilne radne, seksualne ili druge eksploatacije predstavlja jedan od ozbiljnijih problema čovječanstva, koji pogađa pojedince, zajednice, društva i države. Uprkos tome što su posljednjih decenija pojačani napori da se ovaj problem u svim svojim dimenzijama i oblicima prepozna i spriječi veliki broj ljudi, vrlo često i djece postaje žrtvama modernog ropstva. Jedan od prioriteta međunarodne zajednice udružene oko zaštite ljudskih prava je uspostavljanje učinkovitog sistema koji će djelovati preventivno, ali i efikasno, ukoliko do trgovine dođe. Trgovina ljudima ne poznaje granice i vrlo često biva sakrivena u drugim manje ili više od strane društva tolerisanim pojavama, te samim tim borba protiv nje zahtijeva dobro koordiniran, efikasno umrežen sistem svih državnih organa, otvoreno i kooperativno udružen sa civilnim sektorom i povezan sa drugim državama i njihovim organima.

Prva Nacionalna strategija za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori usvojena je za period 2003 – 2011. godine dok je prvi izvještaj "Centra za ženska prava" pripremljen u periodu važenja druge *Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2012-2018. godine*. U međuvremenu je Vlada Crne Gore usvojila novu *Strategiju za borbu protiv trgovine ljudima 2019-2024. godine*. Takođe, Crna Gora je ratifikovala sljedeće međunarodne dokumente koji se tiču borbe protiv trgovine ljudima: Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, Protokol za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebno ženama i djecom, Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom, Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, Fakultativni protokol o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, Konvenciju Savjeta Evrope o sprečavanju trgovine ljudima, Konvenciju Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), Međunarodnu konvenciju o eliminaciji svih oblika nasilja nad ženama (CEDAW)¹.

Uprkos učinjenim naporima, međunarodni izvještaji koji su se bavili ovom temom često su kritikovali nedostatak proaktivnog pristupa borbi protiv trgovine ljudima, te samim tim izostanak opipljivih rezultata. U izvještaju State Departmenta o trgovini ljudima za 2019. godinu² ističe se da Crna Gora ne postiže minimalne standarde za eliminaciju trafikinga ljudima u potpunosti, ali da čini značajne napore u tom pravcu. Tom kvalifikacijom je svrstana u drugu grupu država koje su označene kao države „pod nadzorom.“³ Među pohvaljenim naporima izdvajaju se usvajanje strategije i akcionog plana, kao i osnivanje multidisciplinarnog operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima koji treba da podstakne proaktivnost u otkrivanju slučajeva trgovine ljudima i izmjenu procedura koje bi trebalo da spriječe prekvalifikaciju slučajeva trgovine u druga krivična djela.

Sa druge strane, izvještaj kritikuje činjenicu da, u periodu od pet uzastopnih godina, Crna Gora nije imala nijednu pravosnažnu presudu za trgovinu ljudima. Izvještaj preporučuje aktivnije gonjenje trgovaca ljudima u skladu sa članom 444 KZ CG, proaktivnije otkrivanje potencijalnih žrtava, posebno žena u lancu prostitucije, migranata, sezonskih radnika i djece koja su

---

¹ Izvor: Strategija za borbu protiv trgovine ljudima 2019 – 2024. godine, str. 6.

² Izvještaj je dostupan na sljedećem linku: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/06/2019-Trafficking-in-Persons-Report.pdf>, pristupljeno internet prezentaciji 1. februara 2020. godine.

³ Tier 2, watchlist

natjerana na prosjačenje, obezbjeđivanje adekvatne obuke za sudije, tužioce i organe gonjenja na temu istrage i gonjenja slučajeva trgovine ljudima, ohrabrivanje pripreme žrtava u procesu istrage i suđenja na način koji je prilagođen njihovim potrebama i situaciji, povećanje pristupa pravnoj pomoći i zaštiti svjedoka **za žrtve**, integraciju pripadnika romske zajednice u donošenje odluka u vezi sa zaštitom žrtava iz njihove zajednice, stvaranje i finansiranje pristupačnog fonda za kompenzaciju žrtava, te njihovo informisanje o pravu na kompenzaciju tokom pravnog postupka i obezbjeđivanje adekvatne nezavisnosti, kapaciteta i uticaja Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima.

Izveštaj posebno upozorava na tvrdnje eksperata da nadležni organi nastavljaju da istražuju i gone moguće slučajeve trgovine ljudima u svrhu prostitucije pod drugim kvalifikacijama kao što je ona iz člana 210 KZ – posredovanje u vršenju prostitucije. Naime, u izvještaju se navodi da su u prethodnom periodu tužioci zaustavljali istragu nakon što bi pribavili dovoljno dokaza da obezbjede osuđujuću presudu u skladu sa članom 210 KZ CG i nisu istraživali dalje suptilnije oblike prinude. Izveštaj konstatuje pozitivnu promjenu koja se ogleda u tome da su procedure kvalifikacije krivičnih djela sada izmijenjene, tako da svi slučajevi koji mogu biti povezani sa trgovinom ljudima prvo moraju biti istraživani u skladu sa tom definicijom, a tek kasnije mogu biti prekvalifikovani.

U posljednjem izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2019. godinu⁴ konstatuje se da Crna Gora „tek treba da uspostavi ubjedljiv bilans ostvarenih rezultata kada je riječ o pravosnažnim presudama, naročito u borbi protiv trgovine ljudima, pranja novca, krijumčarenja duvana i da poveća broj pravosnažnih odluka o trajnom oduzimanju imovine“. U istom izvještaju se ističe da od februara 2018. godine policija ima „specijalizovano odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima, krijumčarenje i nezakonite migracije, koje sada ima osam zaposlenih“. Izveštaj ističe postojanje institucionalnog i pravnog okvira (posebno usvajanje nove strategije i pratećeg akcionog plana), te navodi da je u periodu na koji se odnosi donešena odluka prvostepenog suda protiv dva optužena koji su osuđeni na zatvorske kazne od 15 i 17 godina. Izveštaj konstatuje i da je broj tekućih istraga porastao na tri, kao da se četiri predmeta nalaze u fazi izviđaja. Ipak, izvještaj konstatuje i da ovi predmeti nisu vezani za organizovani kriminal, te da proteklih godina nije bilo otkrivenih krugova trgovine ljudima. Na kraju, izvještaj konstatuje da „procjena rizika i proaktivne istrage moraju postati opšta praksa u ovoj oblasti, pošto se ne može očekivati signal niti pritužba od žrtava s obzirom na prirodu ove vrste krivičnih djela“ i pohvaljuje formiranje radne grupe za borbu protiv trgovine ljudima u decembru 2018. godine.

“Centar za ženska prava” je 2015. godine pripremio izvještaj *Monitoring i evaluacija politika za suzbijanje trgovine ljudima u Crnoj Gori 2014–2015. godine*, u kome je dat okvirni pregled zvanične statistike u pogledu broja krivičnih prijavi, broja lica protiv kojih su podnijete krivične prijave, broja optužnica i broja lica protiv kojih su podnijete optužnice, broja pravosnažnih presuda, te broja lica osuđenih za krivično djelo trgovina ljudima u periodu od 2004. do 2015. godine. Takođe, u ovom izvještaju ocijenjen je nacionalni zakonodavni i *policy* okvir u odnosu na

---

⁴ Izveštaj je dostupan na sljedećem linku: <https://www.eu.me/mn/pregovori-o-pristupanju/dokumenti-pregovori/category/57-izvjestaji-o-napretku>, pristupljeno internet prezentaciji 1. februara 2020. godine

međunarodne standarde i u skladu sa prvim dijelom priručnika *Monitoring i evaluacija politika za suzbijanje trgovine ljudima: priručnik za zastupnike žrtava*.

U ovom izvještaju, fokus će biti na drugom dijelu metodologije politika za suzbijanje trgovine ljudima i na ocjeni rezultata koji su postignuti u okviru nacionalnih okvira za suzbijanje trgovine ljudima u praksi. To znači da osnovu za pripremu ovog izvještaja čine okvirni i pojedinačni indikatori dati u okviru priručnika *Monitoring i evaluacija politika za suzbijanje trgovine ljudima: priručnik za zastupnike žrtava*, koji su razvijeni sa ciljem da se procijeni šta se dešava u stvarnosti i koliko različiti državni i drugi akteri ispunjavaju međunarodne obaveze u pogledu zaštite prava žrtava trgovine ljudima.

Osnovne informacije o pripremi izvještaja

Definicije

Trgovina ljudima u pravnom smislu obuhvata krivična djela koja su propisana sljedećim članovima Krivičnog zakonika Crne Gore⁵:

- Član 444 KZCG - Trgovina ljudima
- Član 445 KZCG - Trgovina maloljetnim licima radi usvojenja
- Član 446 KZCG - Zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu.

Ukoliko je djelo učinjeno prema maloljetnom licu ili od strane službenog lica u obavljanju službene dužnosti, smatra se da je u pitanju kvalifikovani oblik krivičnog djela.

Krivična djela koja se mogu dovesti u vezu sa krivičnim djelom trgovine ljudima su i:

- Član 204 KZCG - Silovanje,
- Član 206 KZCG - Obljuba sa djetetom,
- Član 207 KZCG - Obljuba zloupotrebom položaja,
- Član 209 KZCG - Podvođenje i omogućavanje vršenja polnog odnosa,
- Član 210 KZCG - Posredovanje u vršenju prostitucije,
- Član 211 KZCG - Dječja pornografija,
- Član 216 KZCG - Vanbračna veza sa maloljetnikom i
- Član 219 KZCG - Zapuštanje i zlostavljanje maloljetnog lica.

Ostali relevantni zakoni su Zakonik o krivičnom postupku⁶, posebno u dijelu zaštite svjedoka u krivičnom postupku, Zakon o zaštiti svjedoka⁷, Zakon o sudovima⁸, Zakon o Državnom tužilaštvu⁹ i Zakon o specijalnom državnom tužilaštvu¹⁰, Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima¹¹, te Zakon o javnom redu i miru¹² kojim je definisana prekršajna

---

⁵ Službeni list Crne Gore, br. 044/17,

⁶ Službeni list Crne Gore, br. 57/2009, 49/2010, 47/2014,

⁷ Službeni list Crne Gore, br. 65/2004 i 31/2014,

⁸ Službeni list Crne Gore, br. 11/2015,

⁹ Službeni list Crne Gore, br. 11/2015, 42/2015, 80/2017 i 10/2018,

¹⁰ Službeni list Crne Gore, br. 10/2015 i 53/2016,

¹¹ Službeni list Crne Gore, br. 004/08 i 036/13,

¹² Službeni list Crne Gore, br. 64/2011,

odgovornost za odavanje prostituciji, radnje koje podstiču ili posreduju u vršenju prostitucije, te prosjačenje, organizovanje, navođenje ili prisiljavanje na prosjačenje.

U dijelu zaštite žrtava su značajni i Zakon o strancima¹³, Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca¹⁴, te Zakon o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja¹⁵, Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći¹⁶, Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti¹⁷ i Zakon o zdravstvenoj zaštiti¹⁸, te Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku.¹⁹

Bitan pravni akt su i Smjernice o nekažnjavanju žrtava koje upućuju nadležne organe da „ukoliko se utvrdi uzročno-posljedična veza između (potencijalne) žrtve i učinjenog krivičnog djela, ili da se u slučaju pokretanja u što ranijoj fazi isti obustavi, odnosno ukoliko se postupak vodi pred sudom – da se okonča u što je moguće kraćem roku i to na način koji će za rezultat imati nekažnjavanje žrtve.“²⁰

Institucionalni okvir

Institucije uključene u borbu protiv trgovine ljudima, prema Strategiji za borbu protiv trgovine ljudima 2019-2024. godine, su: Ministarstvo unutrašnjih poslova – Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima, Uprava policije, Državno tužilaštvo, Vrhovni sud, Ministarstvo pravde, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo kulture, Uprava za inspekcijske poslove i Institucija zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore²¹.

Na čelu Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima je Nacionalni koordinator koji rukovodi i Radnom grupom za praćenje implementacije Strategije za borbu protiv trgovine ljudima, te pripadajućih akcionih planova, kao i Koordinacionim timom za praćenje Sporazuma o saradnji između državnih institucija i nevladinog sektora. Ovim Sporazumom su su definisani osnovni mehanizmi upućivanja za potencijalne i žrtve trgovine ljudima u Crnoj Gori i postavljena platforma za saradnju na prevenciji, edukaciji, prijavljivanju i krivičnom gonjenju izvršilaca sa jedne i zaštiti potencijalnih žrtava trgovine ljudima, sa posebnim akcentom na postupanje u odnosu na žene i djecu žrtve trgovine ljudima. Članovi Koordinacioni tima su predstavnici institucija potpisnica i po jedan predstavnik nevladinih organizacija koje su potpisnice Sporazuma.

Takođe, dio institucionalnog okvira je i Odsjek za suzbijanje trgovine ljudima, krijumčarenja i ilegalnih migracija, u okviru Sektora kriminalističke policije Uprave policije. Krivično gonjenje učinilaca krivičnog djela trgovine ljudima vode viša državna tužilaštva u Podgorici i Bijelom Polju i Specijalno državno tužilaštvo ukoliko se radi o djelu koje je izvršeno na organizovan način.

U sistemu djeluje i Operativni tim za borbu protiv trgovine ljudima koje su formirali Vrhovni državni tužilac i direktor Uprave policije. Operativni tim čine predstavnici MUP-a, Uprave policije, Višeg državnog tužilaštva i Ministarstva pravde.

---

¹³ Službeni list Crne Gore, br. 12/2018,

¹⁴ Službeni list Crne Gore, br. 02/17 i 03/19,

¹⁵ Službeni list Crne Gore, br. 035/15,

¹⁶ Službeni list Crne Gore, br. 020/11 i 020/15,

¹⁷ Službeni list Crne Gore, br. 27/2013, 1/2015, 42/2015, 47/2015, 56/2016, 66/2016, 1/2017, 31/2017,

¹⁸ Službeni list Crne Gore, br. 003/16, 039/16, 002/17,

¹⁹ Službeni list Crne Gore, br. 064/11, 001/18.

²⁰ Strategija za borbu protiv trgovine ljudima 2019 – 2024. godine, str. 15

²¹ *Strategija za borbu protiv trgovine ljudima 2019-2024. godine*, str. 16

U prvom dijelu izvještajnog perioda, status žrtve je dodjeljivan isključivo pravosnažnom presudom, a sistem formalne identifikacije žrtava bazirao se na krivičnom gonjenju. Statistički, kao žrtve trgovine ljudima prikazivana su samo oštećena lica iz krivičnog djela trgovine ljudima za koje je izrečena pravosnažna osuđujuća presuda.

U cilju unaprijeđenja sistema formalne identifikacije žrtava trgovine ljudima i nadogradnje sistema njihove zaštite, Radna grupa, sačinjena od predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, Ministarstva rada i socijalnog staranja i predstavnika NVO, a uz podršku Međunarodne organizacije za migracije (IOM), izradila je Standardne operativne procedure (SOP) kojima se definiše način i postupak za dodjeljivanje statusa žrtve trgovine ljudima, licu koje je identifikovano kao potencijalna žrtva. U cilju sprovođenja SOP-a formiran je **Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima**, koji čine predsjednik, sekretar i tri stalna člana. Predsjednik Tima je doktor medicine, članovi su psiholog iz Zavoda sa socijalnu i dječju zaštitu i predstavnik Uprave policije (Odsjek za suzbijanje trgovine ljudima, krijumčarenja i ilegalnih migracija), socijalni radnik iz mjesno nadležnog Centra za socijalni rad, a sekretar Tima je predstavnik Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima.

Predsjednik ima pravo da u rad Tima uključi i predstavnike drugih relevantnih organa ili organizacija civilnog društva koji mogu imati podatke o određenom licu koje je predmet formalne identifikacije. Zadaci Tima su da iskoordinira inicijalno upućivanje i zaštitu lica za koja se pretpostavlja da je žrtva trgovine ljudima, sprovede postupak formalne identifikacije žrtava trgovine ljudima, ostvaruje komunikaciju i saradnju sa lokalnim partnerima i obilazi lokacije na kojima borave ranjive kategorije.

Članovi Tima dostupni su 24h i u slučaju potrebe izlaze na teren kao podrška konkretnom slučaju. Tim može da dodijeli status žrtve i po osnovu ugrožavanja ljudskih prava, a ne i samo ukoliko su žrtve predmet krivičnog djela trgovine ljudima.

Inicijalno upućivanje predstavlja inicijalno prepoznavanje, upućivanje i evidentiranje lica za koje se sumnja da je žrtva trgovine ljudima. Ovo upućivanje podrazumijeva obavještanje nadležnih državnih organa o svakom licu za koje se pretpostavlja da je žrtva trgovine ljudima i upućivanje žrtve u najbliži Centar ili Odjeljenje bezbjednosti Uprave policije. Svako postojanje sumnje da se radi o trgovini ljudima može se dostaviti u vidu prijave, telefonski, e-mailom ili putem pošte najbližem nadležnom Centru za socijalni rad ili Odjeljenju bezbjednosti Uprave policije.

Čim se pojavi sumnja da je određeno lice potencijalno žrtva trgovine ljudima i prihvati da bude odvedeno u najbliži Centar ili Odjeljenje bezbjednosti Uprave policije. Takođe, policiji se može se uputiti i sama informacija pisanim putem o postojanju sumnje na to da je neko lice potencijalna žrtva trgovine ljudima.

Postoji više aktera koji mogu stupiti u kontakt sa potencijalnom žrtvom trgovine ljudima i to lice uputiti u policiju: operateri na SOS telefonu za žrtve trgovine ljudima, policijski službenici, carinski službenici, službenici koji rade na poslovima iz oblasti međunarodne i privremne zaštite stranaca, službenici Centara za socijalni rad, državni tužioc, predstavnici organizacija civilnog društva, službenici međunarodnih organizacija, zdravstveni radnici, obrazovni kadar, inspektori rada, zaposleni u ambasadama ili konzulatima, lice koje je žrtva ili druga fizička lica.

Lice za koje se pretpostavlja da je žrtva trgovine ljudima na osnovu pokazatelja inicijalne identifikacije upućuje se policiji i/ ili centru za socijalni rad. Stručni radnik nadležnog centra za socijalni rad/policijski službenik evidentira dolazak koristeći osnovni obrazac za registraciju i o tome obavještava Tim za formalnu identifikaciju žrtava. Ako se radi o maloljetnom licu, policija je dužna da obavijesti roditelja i centar za socijalni rad ili ukoliko postoji sumnja da su roditelji uključeni u trgovinu ljudima, onda samo stručnog radnika iz centra za socijalni rad.

Metode pripreme izvještaja

Osnovu izvještaja čine indikatori koji su postavljeni u drugom dijelu priručnika *Monitoring i evaluacija politika za suzbijanje trgovine ljudima: priručnik za zastupnike žrtava* koji su razvijeni kroz regionalni projekat Balkan ACT Now 2, čiji je nosilac ASTRA iz Beograda u saradnji sa partnerskim organizacijama iz Bosne i Hercegovine, Makedonije, Crne Gore i Holandije. Crnogorski partner na projektu je Centar za ženska prava.

U dijelu praćenja prakse, priručnik ima sedam cjelina:

- A: Zakon i nacionalni pravni okvir za kriminalizaciju trgovine ljudima
- B: Identifikacija žrtava trgovine ljudima
- C: Zakonske odredbe o zaštiti žrtava trgovine ljudima
- D: Pomoć i podrška žrtvama
- E: Kompenzacija i naknada štete
- F: Institucionalni okvir, uključujući koordinaciju, kapacitet i međunarodnu saradnju
- G: Dostupnost podataka, zaštita podataka i zaštita privatnog života

U ovom pilot izvještaju su prikupljeni podaci u odnosu na prve četiri cjeline okvira za monitoring – A, B, C i D.

Kako bi odgovorili na zahtjeve postavljene indikatorima članovi radne grupe su u pripremi izvještaja koristili zvaničnu statistiku i zvanične informacije organa uključenih u borbu protiv trgovine ljudima. Takođe, korišćeni su pravni akti, zakoni, pravilnici i druga dokumenta koja sadrže relevantne informacije o organizaciji sistema za zaštitu žrtava trgovine ljudima.

Pored toga, obavljani su polu-strukturirani intervjui sa licima koja imaju posebna saznanja o predmetu izvještaja, predstavnicima organizacija civilnog društva koji su bili uključeni u vođenje skloništa, ili u pomoć i podršku žrtvama, te nevladinim organizacijama koje su učestvovala u identifikaciji žrtava trgovine ljudima. Intervju je obavljen i sa jednom članicom novoformiranog Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima. Kompletan spisak sagovornika je dat u aneksu izvještaja.

Na žalost, neposredni razgovor sa žrtvama nije bio moguć, tako da se radni tim oslonio na sekundarne izvore i razgovore sa licima koja su bila u kontaktu sa žrtvama ili imaju informacije o njima i njihovim iskustvima.

Slučajevi

Kako je za izvještavanje projektni tim definisao period od januara 2018. do 31. decembra 2019. godine, u analizu su uključeni slučajevi koji su se u tom periodu nalazili *u bilo kojoj fazi postupka pred državnim organima*. Ti slučajevi čine *populaciju ovog izvještaja*. Radi lakšeg referiranja na pomenute slučajeve, označeni su velikim slovima od A do H. U pitanju su sljedeći slučajevi:

Slučaj A: Slučaj A je pokrenut 2017. godine. Prvobitno je od strane Uprave policije bio tretiran kao potencijalni slučaj *silovanja*. Naime, Uprava policije je podnijela krivičnu prijavu Višem državnom tužilaštvu u Podgorici, za krivično djelo silovanje. Tužilaštvo je u početku istraživalo

silovanje, a onda je donijelo naredbu o proširenju istrage (5. 7. 2017. godine) na krivično djelo *trgovine ljudima*. U ovom slučaju oštećeno lice je maloljetno i ženskog roda. Za počinjenje krivičnog djela nad ovim licem optuženo je dvoje lica koji su u srodstvu sa žrtvom (majka i očuh žrtve). Zakonski zastupnik žrtve u postupku je bio otac. Tokom postupka dato je mišljenje stručne službe o psiho-fizičkom stanju žrtve. Tokom 2019. godine donešena je prvostepena presuda kojom su okrivljeni osuđeni na 17 i 15 godina zatvora. Presuda je postala pravosnažna 11.12. 2019. godine.

Slučaj B: Istraga je u ovom slučaju pokrenuta u 2018. godini i trajala je od 26. oktobra 2018. godine do 24. januara 2019. godine, nakon čega je podignuta optužnica protiv jednog lica za krivično djelo *trgovina ljudima* (čl. 444, stav 6 u vezi stava 3 i stava 1 KZCG). U ovom slučaju su identifikovane 4 maloljetne žrtve (3 dječaka i 1 djevojčica). Za krivično djelo je optužen otac žrtava. I optuženi i žrtve su romske pripadnosti. Optuženi se tereti da je nad žrtvama izvršio eksploataciju putem prinudnog rada i prosjačenja. Pravni punomoćnik oštećenih je postavljen po redosljedu spiska advokata za maloljetnike. Dato je mišljenje Stručne službe o oštećenima, a jedna žrtva je boravila u skloništu Nacionalne kancelarije. U trenutku zaključenja ovog izvještaja, postupak je u fazi suđenja.

Slučaj C: Tokom 2018. godine pokrenuta je krivična prijava od strane Uprave policije protiv dva učinioca za krivično djelo *trgovine ljudima*. Nakon izvršenih provjera predmet je ustupljen u nadležnost Osnovnom tužilaštvu, ali zbog drugog krivičnog djela - *nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenja ljudi* (čl. 405, stav 3, u vezi stava 2 KZ). Prijavljena su dva lica, dok je identifikovano šest oštećenih. Svi su porijeklom iz Iraka.

Slučaj D: U ovom slučaju je podnijeta krivična prijava protiv jednog lica od strane UP zbog izvršenja krivičnog djela *trgovine ljudima* (ugovoreni brak). Predmet je u u momentu zaključenja ovog izvještaja u fazi istrage. Naredba o sprovođenju istrage donijeta je 16. 10. 2019. protiv jednog lica. Okrivljeni je muškog pola i državljanin Kosova. Takođe, okrivljeni je u srodničkom odnosu sa žrtvom (otac). Oštećena je maloljetnica. Istraga se vodi za nedozvoljeno sklapanje braka (čl. trgovina ljudima 444, stav 3 u vezi stava 1).

Slučaj E: U ovom slučaju dva lica muškog pola su u decembru 2019. godine optuženi za izvršenje krivičnog djela iz člana 444, stava 1 KZCG - radna eksploatacija. Oba optužena lica su pakistanskog porijekla. Žrtve su dva punoljetna lica muškog pola, takođe iz Pakistana. Istraga je prvo pokrenuta protiv jednog lica (25. 10. 2019.), a zatim je donijeta Naredba o proširenju istrage na drugo lice (28. 10. 2019). Oštećeni su boravili u skloništu.

Slučaj F: Policija vrši izviđaj kada je u pitanju krivično djelo trgovine licima gdje je žrtva jedno maloljetno žensko lice koje je smješteno u sklonište za žrtve trgovine ljudima. Za izvršenje krivičnog djela se sumnjiči srodnik (otac).

Slučaj G: Na osnovu prijave nevladine organizacije Centar za romske inicijative iz Nikšića izvršen je izviđaj o mogućem izvršenju krivičnog djela trgovine ljudima (ugovoreni brak). Policija je prikupila podatke i ustupila ih policiji Kosova. Žrtve su dva maloljetna lica, državljani Crne Gore koji su pronađeni na Kosovu. Jedno lice je muškog, a jedno ženskog roda. Postoje osnovi sumnje da je krivično djelo počinio srodnik.

Slučaj H: U sklopu međunarodne saradnje policija republike Tajvan i Crne Gore 8. januara je realizovana akcija u kojoj je 8 lica tajvanskog državljanstva lišeno slobode zbog sumnje da su počinili djelo trgovine ljudima s ciljem radne eksploatacije i stvaranje kriminalne organizacije u skladu sa članom KZCG 401a. U akciji je identifikovano 38 žrtava i 46 potencijalnih žrtava. Sve žrtve su tajvanske nacionalnosti i od njih je 13 ženskog pola, dok su ostali muškog. Svi su

punoljetni. Predmet je formiran u Višem državnom tužilaštvu u Podgorici, koje je dostavilo slučaj na nadležnost Specijalnom državnom tužilaštvu. Operativni tim za borbu protiv trgovine ljudima je evidentirao navedeni slučaj. U toku je međunarodna saradnja između tužilaštava Crne Gore i Tajvana u trenutku zaključenja izvještaja.

Pored navedenih, u posmatranom periodu, prema informacijama do kojih je došla radna grupa za izradu ovog izvještaja, policija i tužilaštvo je ispitivalo više slučajeva od kojih su neki i dalje u fazi izviđaja, dok je za neke ocijenjeno da nema elemenata krivičnog djela trgovine ljudima.

Radna grupa

Radi pripreme ovog izvještaja formirana je radna grupa koju su činili predstavnici relevantnih državnih institucija koje su uključene u borbu protiv trgovine ljudima, zajedno sa predstavnicima Centra za ženska prava. Radnu grupu su činili:

- Sonja Perišić Bigović, samostalna savjetnica I u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Odjeljenju za borbu protiv trgovine ljudima,
- Bojana Bandović, savjetnica u Vrhovnom sudu Crne Gore,
- Dajana Nikpaljević, savjetnica u Višem državnom tužilaštvu u Podgorici,
- Marko Brajović, viši policijski inspektor, Uprava policije, Sektor kriminalističke policije, Odsjek za suzbijanje trgovine ljudima i ilegalnih migracija,
- Maja Raičević, izvršna direktorica Centra za ženska prava,
- Stefan Popović, koordinator Centra za ženska prava,
- Ana Jaredić, psihološkinja Centra za ženska prava,
- Tanja Markuš, koordinatorica Centra za ženska prava,
- Olivera Komar, profesorka na Fakultetu političkih nauka Univerziteta Crne Gore.

Radna grupa se u periodu pripreme izvještaja sastala 9 puta.

A. Zakon i nacionalni pravni okvir za kriminalizaciju trgovine ljudima

A.2 Opšti podaci o istrazi i krivičnom gonjenju

Indikator: A.b Slučajevi trgovine ljudima su bili krivično gonjeni i presuđeni na pravičan način i u skladu sa međunarodnim standardima krivičnog prava.

Ovaj indikator se ocjenjuje kroz 21 podindikator koji treba da posluži za formiranje opšte ocjene stanja i odgovori na pitanje da li su slučajevi trgovine ljudima u izvještajnom periodu bili krivično gonjeni i presuđeni na pravičan način i u skladu sa međunarodnim standardima krivičnog prava. U nastavku su date pojedinačne informacije koje su prikupljene tokom pripreme ovog izvještaja u vezi sa svim podindikatorima.

Član 14(3) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima rezimira minimalne standarde pravičnog suđenja, uključujući i to da svaka osoba optužena za krivično djelo ima prava na sljedeće garancije:

- Da bude obaviještena u najkraćem roku, na jeziku koji razumije i u pojedinostima, o prirodi i razlozima optužbe koja je pokrenuta protiv nje;
- Da raspolaže potrebnim vremenom i olakšicama u vezi sa pripremanjem svoje odbrane i da opšti sa braniocem koga ona bude izabrala;
- Da joj bude suđeno bez velikog zakašnjenja;
- Da prisustvuje suđenju;
- Da joj se obezbijedi branilac svaki put kad to zahtjevaju interesi pravde;
- Da može da sasluša ili da predloži da drugi saslušaju svjedoke koji je terete i da izdejstvuje dolazak i saslušanjesvjedoka odbrane pod istim uslovima kao i svjedoka optužbe;
- Da dobije besplatno pomoć tumača ako ne razumije ili ne govori jezik na kojem se vodi rasprava;
- Da ne bude prinuđena da svjedoči protiv same sebe ili da prizna krivicu.

Generalno, na osnovu svih informacija može se zaključiti da je u izvještajnom periodu posvećena značajna pažnja i napor od strane nadležnih organa da se slučajevi trgovine ljudima gone i presuđuju na pravičan način i u skladu sa međunarodnim standardima krivičnog prava. Sistem je prošao kroz niz institucionalnih reformi koje bi trebalo da omoguće aktivnije ispunjavanje ovih standarda. Ne postoje informacije o tome da nisu poštovani standardi tokom procesa suđenja žrtvama, iako su primijećeni određeni problemi u dijelu zaštite žrtava, obezbjeđivanja psiho-socijalne i medicinske podrške, te poštovanja prava na oporavak i refleksiju. Diskriminatorno ponašanje je primijećeno prilikom postupanja u slučajevima ugovorenih maloljetničkih brakova i prosjačenja kada je u pitanju romska zajednica. Takođe, pitanje zašto žrtve ne koriste besplatnu pravnu pomoć, ukoliko im je ona ponuđena, ostaje neodgovoreno.

A.24 Suđenje osumnjičenim trgovcima je bilo u skladu sa priznatim standardima pravičnog suđenja

Na osnovu dostupnih informacija, suđenja u izvještajnom periodu su bila u skladu sa priznatim standardima pravičnog suđenja. Informacije dobijene iz civilnog sektora ne protivreče ovom zaključku.

A.25 Postoje ubjedljivi razlozi za sumnju da je jedan ili više javnih funkcionera bilo umiješano u trgovinu ljudima ili je na bilo koji način pomagalo trgovcima.

Prema policijskim izvorima, u izvještajnom periodu nije bilo slučajeva u kojem su javni funkcioneri bili pod istragom za učešće u ovom krivičnom djelu.

A.26 Na suđenju osumnjičenim trgovcima poštovana su prava žrtava i svjedoka

Prema dostupnim informacijama na suđenjima tokom izvještajnog perioda su poštovana prava žrtava i svjedoka. Međutim, ne postoje pouzdane informacije o tome da li su žrtve koristile pravo na besplatnu pravnu pomoć. Prema informacijama iz zvaničnih izvora, ona im je bila ponuđena, ali u većini slučajeva iz nepoznatog razloga nije korišćena. Takođe, u izvještajnom periodu, žrtve su imale veoma ograničenu stručnu pomoć tokom 2018. godine (psihološku ili pomoć u reintegraciji).

A.2. a Faza istrage

A.27 Policija nije učestvovala u opštim racijama na seks radnice-ke i takve operacije opravdala kao način borbe protiv trgovine ljudima

Prema informacijama dobijenim iz Uprave policije u izvještajnom periodu nije bilo takvih racija. Iz drugih izvora (civilni sektor), nije stigla suprotna informacija.

A.28 Službenici tužilaštva koji su vršili istrage u slučajevima trgovine ljudima vodili su i zakonitu i nadziranu finansijsku istragu i sproveli naloge za konfiskaciju imovine gdje je tome bilo mjesta.

U Crnoj Gori je za finansijske istrage nadležno tužilaštvo. U izvještajnom periodu je pokrenuta jedna finansijska istraga zbog trgovine ljudima (slučaj E).

A.29 Kvalitet razgovora koje specijalni istražitelji za trgovinu ljudima (ne opšta policija na terenu) vode sa mogućim žrtvama je u skladu sa međunardnim standardima "dobre prakse"

Prema informacijama organizacija koje su u izvještajnom periodu bile uključene u zbrinjavanje žrtava trgovine ljudima, period refleksije nije poštovan u svim slučajevima i neke žrtve su prije dovođenja u skloništa ispitivane od strane policije. Naime, pravo na oporavak i refleksiju je Konvencijom Savjeta Evrope definisano kao vremenski period od 30 dana koji služi tome da se žrtva oporavi i donese slobodnu i informisanu odluku o tome da saraduje sa organima gonjenja.

A.30 Broj slučajeva novoidentifikovanih žrtava tokom perioda na koji se izvještaj odnosi, a gdje nije bilo istrage ili je istraga prekinuta zato što žrtva nije htjela da saraduje kao ključni svjedok

Prema Odjeljenju za borbu protiv trgovine ljudima i Upravi policije u izvještajnom periodu nije bilo slučajeva u kojima je istraga prekinuta ili nije pokrenuta jer žrtva nije htjela da sarađuje kao ključni svjedok. Sve identifikovane žrtve su sarađivale sa nadležnim organima.

Ova informacija je suprotna informacijama koje smo dobili od organizacija koje se bave sprečavanjem ugovorenih maloljetničkih brakova. Naime, samo tokom 2019. godine Centar za romske inicijative je prijavio šest slučajeva maloljetničkih brakova na teritoriji opštine Nikšić koji nisu procesuirani jer potencijalna žrtva i počinitelj nisu tokom istrage dali iskaz da je došlo ili je obećana novčana transakcija. Nakon što nije došlo do ovog priznanja tokom davanja iskaza po prijavi nevladine organizacije, slučajevi nisu dalje istraživani i postupci su obustavljeni u svih šest slučajeva.

A.31 Procenat istraga u kojima su novoidentifikovane žrtve-svjedoci sarađivali sa krivičnopravnim sistemom (policijom i tužilaštvom) tokom krivične istrage.

Ovaj procenat u posmatranom periodu i u odnosu na slučajeve koji čine populaciju ovog izvještaja iznosi 100%. Naime prema svim dostupnim informacijama u slučajevima A, B, D, E, F, G i H su novoidentifikovane žrtve svjedoci sarađivali sa organima krivično pravnog sistema.

Ipak, u gore navedenom primjeru vidimo da je u slučajevima mogućih maloljetničkih brakova koji nisu procesuirani, razlog bio taj što moguće žrtve i počinioci nisu dali izjavu o tome da je došlo ili da je planirano da dođe do novčane transakcije. Broj ovakvih slučajeva nije moguće utvrditi.

A.2.b Faza krivičnog gonjenja

A.32 Tužioci su žrtvama obezbijedili odgovarajući podršku prije suđenja

Na osnovu informacija iz Tužilaštva, žrtve su dobile podršku prije suđenja. Informacije iz civilnog društva koje su dobijene u toku prikupljanja podataka za pripremu izvještaja ne protivureče ovoj ocjeni, osim u dijelu psiho-socijalne podrške oporavku žrtava koja je izostajala u nekim slučajevima tokom 2018. godine.

A.33 Žrtve trgovine ljudima su bile informisane o svojim pravima i upravnim i sudskim procedurama koji se primjenjuju

Prema Odjeljenju za borbu protiv trgovine ljudima, za vrijeme boravka u Nacionalnom skloništu za žrtve trgovine ljudima, žrtve su od strane pravne savjetnice bile informisane o svojim pravima, upravnim i sudskim procedurama koje se primjenjuju. Informacije iz izvora civilnog društva ne protivureče ovoj ocjeni, osim u dijelu dovođenja u pitanje psihičkog stanja određenog broja žrtava da donesu informisane odluke o svojim postupcima. Takođe, u intervjuu sa članicom Tima za formalnu identifikaciju žrtava, dobili smo informaciju da je ona svjedočila informisanju potencijalnih žrtava o njihovim pravima (slučaj H).

A.34 Žrtve trgovine ljudima su redovno bile obavještene o relevantnim sudskim postupcima i upravnim postupcima

Prema Odjeljenju za borbu protiv trgovine ljudima, za vrijeme boravka u Nacionalnom skloništu za žrtve trgovine ljudima su od strane pravne savjetnice bile informisane o sudskim postupcima

i upravnim postupcima. Informacije dobijene iz drugih izvora nisu u suprotnosti sa ovom ocjenom.

A.35 Žrtva trgovine ljudima su odmah bile obaviještene o ishodu suđenja u kojima su se pojavljivale kao oštećeni ili svjedoci, bilo da je presuda osuđujuća ili oslobađajuća

Prema Odjeljenju za borbu protiv trgovine ljudima, žrtve su blagovremeno obavještavane o ishodu suđenja u kojima su učestvovalе kao oštećeni ili svjedoci, bilo da je presuda osuđujuća ili oslobađajuća.

A.36 Broj slučajeva gdje nije bilo optužnice ili je krivično gonjenje prekinuto zbog toga što žrtva kao ključni svjedok nije bila voljna da sarađuje

Prema Odjeljenju za borbu protiv trgovine ljudima i Upravi policije u izvještajnom periodu nije bilo slučajeva u kojima je krivično gonjenje prekinuto jer žrtva nije htjela da sarađuje kao ključni svjedok. Sve identifikovane žrtve su sarađivale sa nadležnim organima.

A.37 U makar jednom predmetu je utvrđena odgovornost, na način predviđen zakonom, pravnog lica za direktno učešće u izvršenju ili pokušaju da se izvrši krivično djelo trgovine ljudima

Članom 444 KZ koji se odnosi na trgovina ljudima nije propisana odgovornost pravnog lica za ovo djelo. Međutim, postoji Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela²² kojim se uređuju uslovi odgovornosti pravnih lica za krivična djela, krivične sankcije koje se primjenjuju prema pravnim licima, kao i krivični postupak u kome se one izriču. Pravno lice je, prema ovom Zakonu odgovorno za krivično djelo odgovornog lica koje je učinilo krivično djelo djelujući u ime pravnog lica u okviru svojih ovlašćenja, u namjeri da za to pravno lice ostvari kakvu korist ili kad je djelovanje odgovornog lica bilo u suprotnosti sa poslovnom politikom ili nalogima pravnog lica (član 5). Takođe, Zakonom o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću u značenju izraza (član 7, tačka 4) objašnjava da se pod "trećim licem" podrazumijeva i pravno lice. "Treće lice je fizičko ili pravno lice na koje je prenesena imovinska korist stečena kriminalnom djelatnošću bez naknade ili uz naknadu koja očigledno ne odgovara stvarnoj vrijednosti imovinske koristi koje je znalo ili je moglo da zna daje imovinska korist stečena kriminalnom djelatnošću ili je to bilo dužno da zna". Dalje, u članu 2 navodi da se imovina može oduzeti u slučaju krivičnih djela kao što su otmica i djela protiv polne slobode. Dakle, istraga se u slučaju trgovine ljudima sa elementima otmice ili djela protiv polne slobode može i mora proširiti na pravno lice ako postoje razlozi da se sumnja da je profit od takvog djela prenesen na pravno lice.

U periodu koji pokriva ovaj izvještaj nije bilo slučajeva u kojima je utvrđena odgovornost nekog pravnog lica za djela trgovine ljudima.

A.2.c Suđenje i osuđujuće presude

A.38 Sudovi su izricali efektivne i proporcionalne kazne koje odvraćaju od činjenja ovog djela

U izvještajnom periodu izrečena je samo jedna presuda za krivično djelo trgovine ljudima i to u aprilu 2019. godine (slučaj A). Ova presuda je postala pravosnažna u decembru iste godine.

²² Službeni list 2/2007, 13/2007, 30/2012 i 39/2016

Presudom je jedno lice osuđeno na 17 godina na osnovu člana 204 – silovanje (stav 4 u vezi stava 1 ovog člana) i člana 444 – trgovina ljudima (stav 3 u vezi stava 2 i 1) i jedno lice na 15 godina zatvorske kazne (po istom osnovu, s tim što je kod krivičnog djela silovanja bilo u pitanju pomaganje). To je najstrožija kazna koja je izrečena do sada za krivično djelo iz oblasti trgovine ljudima, s tim što se eksperti slažu sa ocjenom da je visini kazne značajnije doprinijelo djelo silovanja u odnosu na djelo trgovine ljudima.

A.39 Sudovi su poštovali princip nediskriminacije

Diskriminacija nije zabilježena u procesu suđenja, iako jeste u prethodnim fazama postupka, što će biti opisano u nastavku izvještaja.

Indikator:

A.c Tužioc i sudije su razumjeli i, gdje je potrebno, primjenjivali odredbe za zaštitu osjetljivih žrtava i svjedoka prije, tokom i poslije suđenja, na način predviđen nacionalnim zakonodavstvom i obavezama koje proizilaze iz ratifikovanih sporazuma i prihvaćene međunarodne sudijske i tužilačke dobre prakse.

U najvećem broju slučajeva policija, tužioc i sudije jesu primjenjivali odredbe za zaštitu osjetljivih žrtava i svjedoka prije, tokom i poslije suđenja. Naime, postoji praksa primjene posebnih mjera zaštite u sudnici, donešene su i primjenjuju se Smjernice o nekažnjavanju žrtava, pozivaju se vještaci koji treba da svjedoče o psihološkom stanju žrtve na suđenju.

A.40 Broj slučajeva u kojima su primjenjivane mjere zaštite u sudnici

U barem jednom slučaju u posmatranom periodu su primjenjivane posebne mjere zaštite u sudnici. Svjedočenje žrtve je snimano, a ona sama je zaštićena od susreta sa osumnjičenim za izvršenje krivičnog djela. Ipak, prema izvještaju State Departmenta iz 2019. godine, nadležni organi u pomenutom slučaju nisu uspjeli da zaštite žrtvu od pokušaja zastrašivanja.

A.41 Broj žrtava kažnjenih za učešće u protivzakonitim aktivnostima koje su bile primorane da izvrše dok su bile pod kontrolom trgovaca ili eksploatatora

Na osnovu donešenih *Smjernica o nekažnjavanju žrtava* koje su donešene u skladu sa članom 26 Konvencije Savjeta Evrope, organi u postupku su upućeni na to da ukoliko se utvrdi uzročno – posljedična veza između (potencijalne) žrtve i učinjenog krivičnog djela, ili da se u slučaju pokretanja u što ranijoj fazi isti obustavi, odnosno ukoliko se postupak vodi pred sudom – da se okonča u što je moguće kraćem roku i to na način koji će za rezultat imati nekažnjavanje žrtve²³. Prema informacijama koje su prikupljene tokom pripreme izvještaja u posmatranom periodu nijedna žrtva nije kažnjena.

²³ OSCE i Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima, *Smjernice o nekažnjavanju žrtava trgovine ljudima za policijske službenike, državne tužioce i sudije*, str. 3, online izvor: <https://www.osce.org/me/mission-to-montenegro/406505?download=true>, pristupljeno 1. februara 2020. godine

A.42 Državni službenici i političari u vladi nijesu davali javne izjave (ili takve izjave nisu zabilježene) u kojima miješaju trgovinu ljudima i krijumčarenje ljudi

Za potpuno odgovaranje na ovaj indikator bilo bi neophodno sprovesti monitoring izvještavanja štampanih i elektronskih medija u posmatranom periodu.

A.43 Procenat trgovaca osuđenih u prethodne dvije godine (godina na koju se izvještaj odnosi i prethodna godina) gdje izrečena kazna nije u potpunosti izvršena do kraja druge kalendarske godine

U prethodne dvije godine pravosnažno je okončan jedan postupak i u tom postupku su obje osobe protiv kojih je vođen postupak pravosnažno osuđene (slučaj A). Samim tim, procenat iznosi 100%.

A.3.a Faza istrage

A.44 Broj krivičnih prijava (policijskih) da je moguće djelo trgovine ljudima izvršeno)

U izvještajnom periodu Uprava policije je podnijela 5 prijava (slučajevi B, C, D, E, H).

A.2.b Optužnica i postupak

A.45 Broj osumnjičenih koji su optuženi za trgovinu ljudima

U izvještajnom periodu osumnjičeno je pet lica da su počinili krivično djelo trgovine ljudima. U pitanju su slučajevi A, B i E.

A.46 Broj postupaka koji se vode za trgovinu ljudima i srodna djela počinjena na teritoriji države, brodu koji plovi pod njenom zastavom ili vazduhoplovu registrovanom na njenoj teritoriji

U izvještajnom periodu su vođenja tri predmeta u kojima je pet lica optuženo (slučajevi A, B, E).

A.47 Odnos krivičnih postupaka za trgovinu ljudima u cilju seksualne eksploatacije u odnosu na radnu eksploataciju

U posmatranom periodu su vođena četiri postupka, od toga su dva bila u vezi sa seksualnom eksploatacijom (Slučaj A, seksualna eksploatacija i slučaj D, ugovoreni brak) i dva u vezi sa radnom eksploatacijom (slučaj B, prosjačenje i prinudni rad i slučaj E, radna eksploatacija).

U slučaju H specijano državno tužilaštvo donijelo je naredbu o sprovođenju istrage protiv 8 okrivljenim licima povodom radne eksploatacije.

A.48 Procenat krivičnih postupaka za vjerovatnu trgovinu ljudima gdje je došlo do prekvalifikacije u neko drugo djelo koje predviđa nižu kaznu

U jednom slučaju je došlo do prekvalifikacije u djelo koje predviđa nižu kaznu. U slučaju C tokom 2018. godine pokrenuta je krivična prijava od strane Uprave policije protiv dva učinioca za krivično djelo *trgovine ljudima*. Nakon izvršenih provjera predmet je ustupljen u nadležnost Osnovnom tužilaštvu, ali zbog drugog krivičnog djela - *nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenja ljudi* (čl. 405, stav 3, u vezi stava 2 KZ).

A.49 Procenat suđenja za trgovinu ljudima gdje je svjedočila žrtva/svjedok, a gdje su pozivani vještaci da vještače psihološko stanje žrtve

U jednom od dva suđenja u toku izvještajnog perioda, pozivan je vještak da svjedoči o zdravstvenom stanju žrtve. Bio je to slučaj A i u pitanju je bio vještak medicinske struke. Takođe, u istom slučaju je tim vještaka sačinilo pisani nalaz o načinima manipulacije žrtvom od strane okrivljenog.

A.50 Vještaci koji su svjedočili na suđenjima za trgovinu ljudima su pokazali odgovarajuću ekspertizu i kad se radi o psihološkom stanju žrtve i kad se radi o drugim pitanjima koja se tiče žrtva

Prema informacijama dobijenim od strane aktivista civilnog sektora koji su bili uključeni u obezbjeđivanje žrtve tokom postupka koji se vodio 2018. godine u bar jednom slučaju je angažovani vještak pokazao odgovarajuću ekspertizu kad se radi o psihološkom stanju žrtve.

A.3.c Presuda

A.51 Broj osuđujućih presuda za trgovinu ljudima počinjenu na teritoriji države, brodu koji plovi pod njenom zastavom ili vazduhoplovu registrovanom na njenoj teritoriji.

U prethodne dvije godine pravosnažno je okončan jedan i donešena je osuđujuća presuda za dva lica (slučaj A).

A.3.d Opšti podaci

A.52 Prosječno trajanje krivičnog postupka za trgovinu ljudima, a za slučajeve koji su dobili sudski epilog u periodu na koji se izvještaj odnosi

S obzirom na to da je u pitanju jedan slučaj, nije moguće izvući prosjek. U ovom slučaju, istraga je trajala od 17.3.2017. do 6.7.2017. godine, presuda je donešena 16.4.2019, a postala je pravosnažna u decembru 2019. godine. To znači da je postupak ukupno trajao 33 mjeseca ili nešto manje od 2 godine i devet i po mjeseci.

A.53 Broj mogućih žrtava koje su zvanično prepoznate u prethodnoj kalendarskoj godini protiv čijeg osumnjičenog trgovca, iako se navodno nalazi na teritoriji države, nije podignuta optužnica ili mu se nije sudilo do kraja tekuće godine

U prethodnoj kalendarskoj godini su dva predmeta bila u fazi izviđaja u slučajevima sa dvije moguće žrtve, ali je ocijenjeno da nema elemenata krivičnog djela trgovine ljudima (slučaj C).

A.54 Najmanje jedan postupak i osuđujuća presuda za trgovinu ljudima ili srodno djelo u kojoj se kao otežavajuća okolnost pojavljuje umješanstvo jednog ili više javnih funkcionera tokom obavljanja njihove funkcije

U posmatranom periodu nije bio nijedan takav postupak ili presuda.

A.3.e Parnica

A.55 Procenat mogućih žrtava trgovine ljudima koje su učestvovale u sudskom postupku, a koje su pokrenule parnični postupak

Nijedna moguća žrtva trgovine ljudima koja je učestvovala u sudskom postupku u posmatranom periodu nije pokrenula parnični postupak.

A.56 Procenat slučajeva gdje je u parničnom postupku došlo do bilo kakvog finansijskog poravnjanja

S obzirom na to da nije bilo parničnih postupaka, procenat je 0.

A.57 Procenat slučajeva gdje je u parničnom postupku došlo do bilo kakvog finansijskog poravnjanja gdje su žrtve dobile pun dosuđeni iznos

S obzirom na to da nije bilo parničnih postupaka, procenat je 0. Prema svim dostupnim informacijama nijedna žrtva do sada nije dobila kompenzaciju ili poravanje bilo u parničnom ili u krivičnom postupku.

B. Identifikacija žrtava trgovine ljudima

B.2 U vezi sa osobama koje su identifikovane

Indikator:

B.b Žrtve trgovine ljudima su identifikovane brzo i tačno.

U kojoj mjeri su ispoštovani standardi kada je u pitanju tačna i brza identifikacija žrtava trgovine ljudima mjeri se kroz petnaest pod-indikatora.

B.7 Policija i ostali uključeni akteri poštuju procedure za identifikaciju žrtava trgovine ljudima

Prema zvaničnim izvorima policija i ostali uključeni akteri poštuju procedure za identifikaciju žrtava trgovine ljudima. Iz intervjua sa članicom novo-formiranog Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima, u prvom slučaju nakon njihovog uspostavljanja (slučaj H), policija ih je pozvala da izvrše formalnu identifikaciju.

B.8 Specijalizovane anti-trafiking OCD NVO su učestvovala u identifikaciji žrtava

U odnosu na populaciju tretiranu izvještajem u tri slučaja je na osnovu informacija upućenih od strane nevladinih organizacija, nakon sprovedenog izviđaja podnešena krivična prijava za trgovine ljudima (slučajevi D, E i G).

B.9 Ukupan broj osoba koje su državni organi identifikovali kao moguće ili potencijalne žrtve razvrstan prema broju punoljetnih i maloljetnih osoba muškog i ženskog pola, kao i prema državi porijekla.

Slučaj	Status	Rezultat
Slučaj A	Žrtva (pravosnažna presuda)	1 maloljetna djevojčica
Slučaj B	Potencijalna žrtve	3 maloljetna dječaka i 1 maloljetna djevojčica
Slučaj C	-	-
Slučaj D	Potencijalna žrtva	1 maloljetna djevojčica
Slučaj E	Potencijalne žrtve	2 punoljetna muškarca
Slučaj F	Potencijalne žrtva	1 maloljetna djevojčica
Slučaj G	Potencijalne žrtva	1 maloljetna djevojčica i 1 maloljetni dječak
Slučaj H	Žrtve ²⁴	13 punoljetnih ženskog i 27 punoljetnih muškog pola ²⁵
	Potencijalna žrtve	45 lica (nema podataka o polu i godinama)

²⁴ Nakon što je osnovan Tim za identifikaciju žrtava, koristi se termin žrtva i prije pravosnažne presude.

²⁵ Informacija koja je dobijena u trenutku zaključenja izvještaja, iako proces identifikacije nije bio okončan.

B.10 Ukupan broj osoba koje su državni organi identifikovali kao zvanično prepoznate žrtve trgovine ljudima

Nakon osnivanja Tima za formalnu identifikaciju žrtava, potencijalne i žrtve su izjednačene.

B.11 Broj stranih državljana (i njihov udio u ukupnom broju) koje su državni organi identifikovali kao moguće ili potencijalne žrtve trgovine ljudima prema broju punoljetnih i maloljetnih, prema polu i prema državi porijekla

Slučaj	Porijeklo	Rezultat
Slučaj D	Kosovo	1 maloljetna djevojčica
Slučaj E	Pakistan	2 punoljetna muškarca
Slučaj H	Tajvan	13 punoljetnih ženskog i 27 punoljetnih muškog pola
	Tajvan	45 lica (nema podataka o polu i godinama)

B.12 Ukupan broj stranih državljana koje su državni organi identifikovali kao zvanično prepoznate žrtve

Slučaj	Porijeklo	Rezultat
Slučaj D	Kosovo	1 maloljetna djevojčica
Slučaj E	Pakistan	2 punoljetna muškarca
Slučaj H	Tajvan	13 punoljetnih ženskog i 27 punoljetnih muškog pola
	Tajvan	45 lica (nema podataka o polu i godinama)

B.13 Broj identifikovanih mogućih žrtava koje su navodno bile (ili je trebalo da budu) izložene seksualnoj eksploataciji (i njihov udio u ukupnog broju žrtava) u odnosu na broj i udio žrtava navodno izloženih radnoj eksploataciji (tj. nekom neseksualnom obliku eksploatacije)

Slučaj	Tip eksploatacije	Rezultat
Slučaj A	Seksualna eksploatacija	1 maloljetna djevojčica
Slučaj B	Radna eksploatacija	3 maloljetna dječaka i 1 maloljetna djevojčica
Slučaj C	-	-
Slučaj D	Seksualna eksploatacija	1 maloljetna djevojčica
Slučaj E	Radna eksploatacija	2 punoljetna muškarca
Slučaj F	Seksualna i radna eksploatacija	1 maloljetna djevojčica
Slučaj G	Seksualna eksploatacija	1 maloljetna djevojčica i 1 maloljetni dječak
Slučaj H	Radna eksploatacija	13 punoljetnih ženskog i 27 punoljetnih muškog pola
	Radna eksploatacija	45 lica (nema podataka o polu i godinama)

B.14 Broj zvanično identifikovanih žrtava koje su navodno bile (ili je trebalo da budu) izložene seksualnoj eksploataciji u odnosu na broj i udio žrtava izloženih radnoj ili nekoj drugoj eksploataciji

Nakon osnivanja Tima za formalnu identifikaciju žrtava, potencijalne i žrtve su izjednačene.

B.15 Broj muškaraca koji su identifikovani kao žrtve trgovine ljudima (podaci o punoljetnim)

U izvještajnom periodu je identifikovano 29 lica kao žrtve trgovine ljudima koje su muškog roda i punoljetni. U pitanju su slučajevi E i H.

B.16 Broj dječaka i djevojčica mlađih od 18 godina koji su identifikovani kao moguće žrtve, kao i identifikovanih žrtava koje izjavljuje da su bile trafikovane prije nego što su napunile 18 godina

U izvještajnom periodu je identifikovano 5 maloljetnih djevojčica i 4 maloljetnih dječaka kao žrtve trgovine ljudima.

B.17 Broj identifikovanih (mogućih) žrtava koje su same prijavile djelo državnim organima (tj. nije ih identifikovala policija ili neki drugi organ tokom tranzita, eksploatacije ili oporavka)

U izvještajnom periodu nije bilo takvih slučajeva.

B.18 Službe nadležna za detektovanje nedozvoljenih eksploativnih oblika rada (npr. specijalizovana policijska služba ili inspekcija rada) je sprovela istragu u najmanje jednom slučaju u nezaštićenom sektoru, uključujući i sektore u zemlji gdje se navodi da rade migrantkinje

U crnogorskom sistemu, inspekcija rada ne može da sprovodi istragu, već samo da obavlja kontrolu. Prema informacijama do kojih je došla radna grupa inspekcija rada je u izvještajnom periodu sarađivala sa svim relevantnim organima i imala proaktivan pristup u cilju identifikacije potencijalnih žrtava trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije. Posebno je bila aktivna saradnja sa MUP-om, odnosno Upravom policije - Sektor granične policije, Odsjekom za strance, vize i suzbijanje nezakonitih migracija, sa kojima je izvršeno preko 200 zajedničkih kontrola. Prema informacijama iz policije ove zajedničke kontrole inspektora rada sa inspektorima za strance su rezultirale otkazom boravka u Crnoj Gori velikom broju zatečenih stranaca na radu bez odgovarajuće dokumentacije (dozvole za privremeni boravak i rad ili potvrde o prijavi rada stranca).

B.19 Služba nadležna za detektovanje nedozvoljenih eksploativnih oblika rada (npr. specijalizovana policijska služba ili inspekcija rada) je sprovela istragu u najmanje jednom slučaju u nezaštićenom sektoru, uključujući sektore u zemlji gdje se navodi da rade migranti muškarci

Prije svega, u crnogorskom sistemu, inspekcija rada ne može da sprovodi istragu, već samo da obavlja kontrolu. Primjer bi bila akcija „Trafiking“ koja se sprovodila i tokom 2018. god. na nivou 8 centara bezbjednosti i 13 odjeljenja bezbjednosti. U periodu od januar - decembar 2018 godine u okviru akcije „Prosjak“ izvršeno je 89 kontrola, kontrolisano 284 lica i podnijeto 53 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka. Takođe je sprovođenjem aktivnosti na terenu izvršena kontrola više interesantnih objekata i lokacija.

Kao sastavni dio akcije "Trafiking" službenici Sektora granične policije, inspektori za strance u saradnji sa Inspekcijom rada u izvještajnom periodu izvršili su ukupno 298 kontrola. Kontrole su obuhvatale gradilišta, hotele, privatna prenoćišta, privredne subjekte, autobuske i željezničke stanice, taxi stajališta, turističke organizacije i agencije, ugostiteljske objekte i marine. Ove kontrole imaju za cilj utvrđivanje boravka, poslovanja, rada stranih državljanja te eventualnog postojanja elemenata koji ukazuju na radnu eksploataciju stranih državljanja.

B.20 Služba nadležna za zaštitu djece ili za detektovanje nedozvoljenih eksploativnih oblika rada je sproveda istragu u najmanje jednom slučaju u kome djeca rade u nezaštićenim sektorima

Kao ni kod prethodnih indikatora, centri za socijalni rad i inspekcije ne sprovode istragu već samo kontrolu ili nadzor. Na osnovu informacija do kojih je došla radna grupa, centri za socijalni rad su radili na identifikovanju prakse prosjačenja kod djece.

B.21 Pripadnici manjina nisu iskusili dodatne poteškoće kod identifikacije ili pristupa pomoći (u poređenju sa drugim osobama koje su identifikovane, a koje ne pripadaju manjinama)

Prema informacijama dobijenim iz zvaničnih izvora sve osobe koje uđu u program zaštite imaju jednak tretman, bez obzira na vjersku, nacionalnu pripadnost i državljanstvo. Stoga, prema istim izvorima, pripadnici manjina nisu iskusili dodatne poteškoće u smislu pružanja pomoći ukoliko su isti identifikovani kao potencijalne i žrtve trgovine ljudima.

Ipak, određeni nadležni organi priznaju posebne probleme kada je u pitanju Romsko-Egipćanska populacija. Prema njima, nadležni organi teško dolaze do informacija o sumnji na izvršenje djela iz oblasti trgovine ljudima kada je u pitanju ova zajednica. Iz tog razloga se organizuju ciljne kampanje – od vrata do vrata, gdje predstavnici institucija obilaze jednom godišnje RE naselja kako bi pojačali međusobno povjerenje. Predstavnici institucija rade na jačanju saradnje sa civilnim sektorom i Crvenim krstom koji imaju saradnju sa ovom populacijom.

Ipak, na osnovu informacija koje dolaze upravo iz civilnog sektora koji radi neposredno sa RE populacijom, dolaze informacije o drugačijim iskustvima. Naime, prema njima, nadležni organi ne ulažu dovoljno truda u pronalaženje dokaza o ugovorenim maloljetničkim brakovima i često ovu praksu otpisuju kao kulturološku i običajnu karakteristiku RE populacije. Od 7 prijavljenih slučajeva od strane organizacije civilnog društva koja se bavi njima tokom 2019. godine u Nikšiću je procesuiran samo jedan. U ostalima je od žrtava i lica koja su označena kao počinioци ili saučesnici tražena izjava o novčanoj transakciji. Nakon što je ista izostala, slučajevi nisu dalje procesuirani. Takođe, u posmatranom periodu desio se bar jedan slučaj u kome je zamalo došlo do ne procesuiranja prijave ugovorenog braka jer je policajka kojoj je djelo prijavljeno tražila informaciju o tome da li je maloljetnica koja je žrtva ugovorenog braka, na isti pristala svojom voljom. Tek nakon insistiranja nevladine organizacije da je ta informacija irelevantna jer maloljetnica od 11 godina ne može dati pristanak, slučaj je dalje procesuiran.

B.22 Homoseksualne, biseksualne i transrodne (LGBT) osobe nijesu iskusili dodatne teškoće kod identifikacije ili pristupa pomoći (u poređenju sa drugim osobama koje su identifikovane, a koje nisu LGBT).

U izvještajnom periodu nije bilo identifikovanih homosksualnih, biseksualnih i transrodnih osoba kao korisnika programa pomoći za žrtve trgovine ljudima.

B.3 Osporena identifikacija i osobe koje su nekorektno kategorizovane kao da nijesu žrtve

Indikator:

B.c OCD koje pružaju podršku žrtvama ne znaju za slučaj da su one smatrale da je neka osoba žrtva trgovine ljudima, a da je nadležne službe nijesu identifikovale kao žrtvu.

Organizacije civilnog društva znaju za slučajeve u kojima one smatraju da je neko lice bilo žrtva trgovine ljudima, ali nadležne službe nisu reagovala i pokrenule istragu. U pitanju su slučajevi maloljetničkih prinudnih brakova kojima su najčešće pogođene djevojčice romske zajednice.

Od organizacija civilnog društva saznajemo da je policija u jednom broju slučajeva tokom 2019. godine propustila da identifikuje lice kao žrtvu trgovine ljudima u slučajevima maloljetničkih brakova. Diskriminacija je primijećena u smislu drugačijeg tretmana lica romskog i egipćanskog porijekla od strane nadležnih organa kada su u pitanju ugovoreni maloljetnički brakovi i prosjačenje, gdje se ova nedozvoljena ponašanja pripisuju „kulturnim“ i „običajnim“ razlozima i samim tim proizvode manje odlučne reakcije od strane organa gonjenja.

U slučaju G, umalo je došlo do odbacivanja prijave iz diskriminatornih razloga. Naime, nakon što se majka žrtve javila nevladinoj organizaciji Centar za romske inicijative, predstavnici organizacije su zajedno sa njom pokušali da prijave slučaj policiji i naišli na diskriminatornu reakciju dežurne službenice. Ona je, naime, postavila pitanje da li je do sklapanja maloljetničkog braka došlo uz pristanak djevojčice uz insinuciju da se radi o tradiciji romske zajednice. Na insistiranje predstavnika Centra za romske inicijative da djevojčica od 11 godina ne može pristati na brak, prijava je procesuirana, što se moguće ne bi desilo da je majka bila sama tom prilikom.

B.23 Pravni savjetnici koji pružaju podršku mogućim žrtvama trgovine ljudima, iregularnim migrantima, seks radnicima ili djeci bez pratnje nijesu znali za slučaj da su oni smatrali da je neka osoba žrtva trgovine ljudima, ali da su nadležne službe odbile da je identifikuju

Radna grupa smatra da ne postoje uslovi da se prikupe informacije na osnovu kojih bi se moglo odgovoriti na ovaj indikator i predlaže da se on ne koristi u izvještaju.

B.24 Nema dokaza da se u krivičnim ili prekršajnim postupcima protiv seks radnica za odavanje prostituciji radilo o žrtvama trgovine ljudima ili da nadležni organi te osobe nisu identifikovani kao žrtve trgovine ljudima.

U izvještajnom periodu nisu vođeni krivični ili prekršajni postupci protiv seks radnica za odavanje prostituciji.

B.25 OCD uključene u dječju zaštitu ili podršku djeci žrtvama trgovine ljudima nisu znale za slučaj bilo koje vrste eksploatacije kao oblika trgovine ljudima koji su državni organi ignorisali

Organizacije civilnog društva koje se bave sprečavanjem maloljetničkih ugovorenih brakova su prijavile više slučajeva u kojima su na kraju izostale reakcije nadležnih organa zbog nedostatka

dokaza. Čak i u slučaju koji jeste procesuiran (slučaj D), nevladina organizacija je duže vrijeme pokušavala da pokrene postupak prije nego što je do tog pokretanja došlo.

B.26 Broj mogućih žrtava gdje je osporeno označavanje žrtve kao odrasle osobe od strane žrtve ili njenog pravnog savjetnika ili OCD koja pruža podršku.

Ne postoje informacije o takvim slučajevima.

B.27 Slučajevi pogrešne identifikacije su brzo priznati i korigovani

Ne postoje informacije o takvim slučajevima.

B.28 Službenici za iregularne migrante (uključujući i one koji rade na zaštiti izbjeglica ili koji razmatraju zahtjeve za azil) su prošli najmanje jedan trening o trgovini ljudima

MUP/Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima je u saradnji sa Upravom za kadrove u okviru programa "Jačanje vještina rane identifikacije i upućivanje potencijalnih slučajeva trgovine ljudima u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na multiagencijsku saradnju" realizovalo pet obuka - tri za centralni i po jednu za predstavnike nadležnih službi iz južne, i sjeverne regije Crne Gore; Obukama su prisustvovali predstavnici Prihvatišta za strance, Službenici iz Centra za prihvata osoba tražioca azila i službenici Ministarstva unutrašnjih poslova koji su zaduženi za razmatranje zahtjeva za azil.

B.29 Dio ili cjelokupno konzularno osoblje je u prošlo trening na temu trgovine ljudima i-ili poznaje procedure za identifikaciju i upućivanje i u državi u kojoj su postavljeni i u svojoj državi.

MUP/Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima je, u saradnji sa Upravom za kadrove, institucijom specijalizovanom za pružanje sistemskih edukacija zaposlenim u nadležnim državnim institucijama razvila i realizovala program edukacije namjenjen diplomatsko - konzularnim predstavnicima o načinima prevencije, identifikacije potencijalnih i žrtava trgovine ljudima i njihovog upućivanja, a na temu „Uloga i mogućnosti djelovanja Ministarstva vanjskih poslova i DKP u borbi protiv trgovine ljudima“. U okviru ovog programa tokom izvještajnog perioda realizovane su dvije obuke koje je pohađao ukupno 21 službenik Ministarstva vanjskih poslova - iz sektora multilaterale i konzularnog sektora. Pored navedenog, organizuju se konsultacije i razmjene iskustava sa zvaničnicima i službenicima stranih DKP-a akreditovanih u Crnoj Gori i redovna učešća crnogorskih zvaničnika i diplomata na međunarodnim konferencijama posvećenim borbi protiv trafikinga ljudskim bićima. Takođe, predstavnik MVP uključen je u rad Koordinacionog tijela za praćenje strategije za borbu protiv trgovine ljudima.

B.30 Odgovarajuće mjere su preduzete za identifikaciju žrtava trgovine ljudima tokom ispitivanja zahtjeva za azil i prije povratka osoba čiji zahtjev za azil nije odobren.

Izrađene su procedure za identifikaciju i upućivanje žrtava trgovine ljudima identifikovanim među ilegalnim migrantima sa posebnim fokusom na djecu bez pratnje i ključni akteri su obučeni za postupanje po tim smjernicama. Takođe, održavaju se obuke sa ljudima koji obrađuju službenici koji sprovode intervju za azil.

C. Zaštita žrtava

C.5 Zaštita svih žrtava (uključujući one koje su eksploatisane u stranoj zemlji, a koje su se nakon toga vratile u zemlju koja se prati)

Indikator:

C.d Žrtve trgovine ljudima (moguće ili zvanično prepoznate) su primile odgovarajuću pomoć i zaštitu tokom perioda koji se prati.

Ministarstvo unutrašnjih poslova je do 1. avgusta 2019. godine finansiralo Sklonište za žrtve trgovine ljudima. Nakon toga usluga smještaja žrtava trgovine ljudima prešla je u nadležnost Ministarstva rada i socijalnog staranja.

Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti²⁶, propisano je da zaštitu žrtava trgovine ljudima, ali i žrtava ostalih oblika nasilja u prihvatilištu – skloništu mogu obavljati samo oni pružaoci usluga koji imaju licencu za obavljanje djelatnosti u oblasti socijalne i dječje zaštite tj. licencu za pružanje usluge smještaja u prihvatilištu – skloništu.

Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluge smještaja u prihvatilištu – skloništu propisuje da se usluga smještaja u prihvatilištu-skloništu obezbjeđuje djetetu koje je žrtva trgovine ljudima i odraslom i starom licu koje je žrtva trgovine ljudima.

Do avgusta su žrtve bile smještane u Skloništu za žrtve trgovine ljudima koje je finansiralo Ministarstvo unutrašnjih poslova a vodile su ga aktivistkinje NVO Crnogorski ženski lobi.

Budući da ovo Sklonište nije dobilo licencu pružaoca usluga smještaja za žrtve trgovine ljudima. Stoga ovo Sklonište nije moglo nastaviti sa funkcionisanjem.

Četiri organizacije na teritoriji Crne Gore su dobile licencu. Socijalni radnik koji je zadužen za konkretan slučaj procjenjivao je u koje od 4 licencirana Skloništa je najbolje smjestiti žrtvu trgovine ljudima. Tako je za muškarce, potencijalno žrtve radne eksploatacije iz Pakistana, procijenjeno da je za njih najbolje da borave u Centru za podršku djeci i porodici u Bijelom Polju, jer oni imaju prilagođen i odvojen smještaj za muškarce. U decembru 2019. godine licencirala se još jedna NVO za pružaoca usluga Sklonište – isključivo za žrtve trgovine ljudima. Od tog momenta sve žrtve ovog krivičnog djela se prioritarno smještaju u ovo specijalizovano Sklonište, a ukoliko su prostorni kapaciteti ograničeni, mogu se uputiti u 4 prethodno pomenuta objekta.

C.28 Najmanje jedan slučaj gdje je žrtvi trgovine ljudima ponuđena specijalna mjera zaštite u fazi istrage mogućeg slučaja trgovine ljudima, kao što je smještaj u skloništu koje ima oružanu stražu ili promjena identiteta

²⁶ Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti, ("Službeni list Crne Gore", br. 027/13 od 11.06.2013, 001/15 od 05.01.2015, 042/15 od 29.07.2015, 047/15 od 18.08.2015, 056/16 od 23.08.2016, 066/16 od 20.10.2016).

U izvještajnom periodu nije bilo slučajeva da je žrtvama trgovine ljudima promijenjen identitet. Za potencijalne žrtve trgovačke ljudima koje su tokom 2018. godine bile smještene u Skloništu za žrtve trgovine ljudima, prema bezbjedonosnoj procjeni, bilo je organizovano Sklonište zatvorenog tipa. Ova lica nijesu imala mogućnost samostalnog kretanja, van prostorija Skloništa, osim u pratnji aktivistkinja i uz policijsku pratnju.

U toku 2019. godine dvije potencijalne žrtve trgovine ljudima, muškog pola bile su smještene u Skloništu otvorenog tipa u skladu sa bezbjedonosnom procjenom.

C.29 Najmanje jedan slučaj gdje su policija ili neki drugi organ bili uključeni u neku radnju zaštite žrtve nakon kraja suđenja (radnja koja se ne kosi tj. koja je bazirana na poštovanju ljudskih prava žrtava)

Ne postoje informacije da su u izvještajnom periodu policija ili neki drugi organi bili uključeni u neku radnju zaštite žrtve nakon završetka suđenja.

C.30 Broj žrtava koje su dobile bilo koju drugu „posebnu mrežu zaštite“

Ove mjere se sprovode u svrhu izbjegavanja sekundarne viktimizacije. U toku krivičnog postupka svjedok oštećena – dijete je saslušana u posebnoj prostoriji VDT-a u prisustvu predstavnika stručne službe tužilaštva i predstavnika Centra za socijalni rad Nikšić, dok su se zakonski zastupnik oštećene – otac i branioci optuženih nalazili u drugoj prostoriji iz koje su vidjeli i čuli oštećenu, dok je bilježenje iskaza oštećene izvršeno putem audio vizuelnog snimanja.

C.31 Makar jedna žrtva je dobila neki oblik zaštite iako je odbila da sarađuje sa policijom ili drugim organima za sprovođenje zakona (tj. odbila je da da informacije ili dokaze za tužilaštvo), zbog čega zaštita nije povučena

U izvještajnom periodu nijedna identifikovana žrtva nije odbila da sarađuje s policijom.

C.32 Procenat žrtava u kontaktu sa konkretnom organizacijom koja im pruža usluge (kao što je pomoć), a koje su izjavile da se ne osjećaju bezbjedno šest mjeseci nakon što su kontaktirale tu organizaciju

U izvještajnom periodu nema informacija da je žrtva trgovine ljudima koja je prošla kroz program pomoći izjavila da se osjeća nesigurno nakon 6 mjeseci nakon što su kontaktirale tu organizaciju.

C.33 Procenat žrtava u kontaktu sa konkretnom organizacijom koja im pruža usluge (kao što je pomoć), koje su sarađivale s policijom ili pravosuđem (obezbjedile dokaze), a koje su izjavile da se ne osjećaju bezbjedno 12 mjeseci nakon što prvi put kontaktirale tu organizaciju

U izvještajnom periodu nema informacija da je žrtva trgovine ljudima koja je prošla kroz program pomoći izjavila da se osjeća nesigurno nakon 12 mjeseci nakon što su kontaktirale tu organizaciju.

C.34 Procenat žrtava kojima je formalno obezbjeđena mjera zaštite tokom krivičnog postupka

Nije bilo takvih slučajeva.

C.35 Procenat žrtava koje dobijaju zaštitu kao što je fizička zaštita, promjena mjesta boravka ili promjena identiteta

Nije bilo takvih slučajeva.

C.36 Procenat sudskih postupaka tokom kojih su žrtve izložene zastrašivanju ili im se škodi na drugi način

Nevladine organizacije izvještavaju o pokušajima zastrašivanja kojima su žrtve bile izložene tokom sudskih postupaka od strane potencijalnih počinitelja.

C.6 Period oporavka i refleksije

C.37 Procenat slučajeva gdje su moguće žrtve uživale period oporavka i refleksije u trajanju od najmanje 30 dana

Postoje informacije da su u izvještajom periodu dvije žrtve dobile period oporavka ili refleksije. Nevladine organizacije koje su bile uključene u zbrinjavanje žrtava tvrde da postoje slučajevi kad taj period nije poštovan pošto su žrtve dovođene u skloništa nakon što bi od njih bila uzeta izjava i prikupljeni dokazi.

C.38 Procenat mogućih žrtava koje su dobile pomoć i podršku u fizičkom, psihološkom i socijalnom oporavku tokom perioda oporavka i refleksije koji im je dodijeljen.

Prema dostupnim informacijama, obje žrtve koje su dobile period oporavka ili refleksije su dobile podršku u oporavku.

C.7 Zaštita institucija i pojedinaca koji pružaju podršku žrtvama

C.39 Broj slučajeva gdje su pripadnici OCD bili izloženi zastrašivanju i-ili odmazdi tokom ili nakon istrage i sudskog postupka.

Uprava policije ne posjeduje informacije o zastrašivanju ili odmazdi prema organizacijama civilnog društva nakon istrage i sudskog postupka. Nevladina organizacija koja je uključena u otkrivanje slučajeva prinudnih maloljetničkih brakova, pak, prijavljuje fizički napad na bliskog srodnika jedne aktivistkinje koji je prijavljen policiji.

C.40 Broj slučajeva gdje su pripadnici OCD prijavili zastrašivanje ili odmazdu u bilo kom trenutku, bez obzira da li je to bilo u vezi sa nekom konkretnom istragom ili sudskim postupkom.

U bar jednom slučaju (gore opisanom) pripadnici civilnog društva su prijavili odmazdu nad srodnikom jedne od aktivistkinja.

C.41 Procenat slučajeva gdje je policija na odgovarajući način reagovala nakon što su članovi OCD prijavili da su bili izloženi zastrašivanju i-ili prijetnjama tokom ili nakon istrage ili sudskog postupka i to prijavili policiji, što je dovelo do prestanka prijetnji ili kažnjavanja počinitelja.

Prema informacijama iz organizacije, policija je odgovarajuće reagovala u ovom slučaju.

C.8 Zaštita žrtava trgovine ljudima koje su se vratile u zemlju porijekla

Indikator:

C.e Žrtve trgovine ljudima koje se vraćaju iz inostranstva, na čiji slučaj je državnim organima skrenuta pažnja i koje su dobile adekvatnu pomoć i podršku tokom perioda praćenja.

C.42 Broj ili procjena zasnovana na informacijama o broju žrtava koje su se vratile u zemlju u konkretnom periodu, bilo da se radi o asistiranom povratku ili su se same vratile bez pomoći.

Nije bilo takvih slučajeva u posmatranom periodu.

C.43 Procedure koje primjenjuje konzularno osoblje (ili drugi akteri koji učestvuju u povratku) podrazumijevaju i procjenu rizika.

Sa zemljama sa kojima Crna Gora ima potpisane bilateralne sporazume primjenjuju se SOP-ovi za upućivanja žrtava trgovine ljudima koji su sastavni dio predmetnih sporazuma. Sa ostalim zemljama primjenjuju se standardne procedure koje se odnose na saradnju nadležnih organ dvije zemlje.

C.44 Procedure koje primjenjuje konzularno osoblje (ili drugi akteri koji učestvuju u povrtaku) podrazumijevaju i raspitivanje o porodici ako je bilo predviđeno spajanje porodice za dijete koje je identifikovano u inostranstvu.

Ne postoje informacije na osnovu kojih je moguće odgovoriti na ovaj indikator.

C.45 Procenat žrtava domaćih državljana čiji je povratak u zemlju koja se prati bio odložen zbog radnji ili propuštanja da se preduzmu radnje državnih organa u njihovoj zemlji (tj. zemlji koja se prati).

Prema informacijama dobijenim od organizacije civilnog društva koja je učestvovala u prijavljivanju slučaja ugovorenog braka (slučaj D), proces povratka maloljetne žrtve je kasnio dvije i po godine zbog propuštanja nadležnih organa da preduzmu sve radnje za njeno pronalaženje. Naime, iako su imali informacije da je djevojčica prešla granicu ilegalno, kao dokaz da nije na teritoriji Kosova, što se tvrdilo u prijavi, služio je nedostak potvrde o prelasku od strane granične policije. Iz Uprave policije, pak, smatraju da oni nisu nadležni za istragu na teritoriji druge države i da se stoga propust, ako ga je bilo, ne može pripisati policiji Crne Gore.

C.46 Procenat prinudne repatrijacije (državljana identifikovanih kao žrtve trgovine ljudima) u zemlju koja se prati iz neke druge države.

U izvještajnom periodu nije bilo slučajeva prinudne repatrijacije.

C.47 Procenat žrtava koje su se vratile, a koje izjavljuju da je bilo koja vrsta mjera zaštite primjenjena radi njihove zaštite od maltretiranja (ili drugog zla) od trgovaca i njegovih pomoćnika nakon povratka u zemlju (a ta mjera je bila u skladu sa poštovanjem ljudskih prava žrtve).

Radni tim nije bio u prilici da intervjuiše jednu žrtvu koja je u izvještajnom periodu vraćena sa teritorije Kosova, tako da je nemoguće odgovoriti na ovaj indikator.

C.48 Procenat žrtava koje su se vratile, a koje su naknadno učestvovalе u formalnom programu povratka u svojoj zemlji porijekla (tj. zemlji koja se prati).

Ne postoje podaci na osnovu kojih je moguće odgovoriti na ovaj indikator.

C.9 Zaštita djece žrtava

Indikator:

C.f Djeci žrtvama trgovine ljudima (i mogućim i zvanično priznatim) je pružena adekvatna zaštita i pomoć tokom posmatranog perioda.

C.49 Procenat djece bez pratnje (i državljana i stranaca) koja su identifikovana kao žrtve trgovine ljudima i kojima je formalno postavljen staratelj ili pravni zastupnik (tj. ne samo pravni savjetnik) u periodu od mjesec dana nakon što su identifikovani kao moguće žrtve (ili u nekom drugom periodu ako je tako predviđeno zakonom).

Nije bilo takvih slučajeva, tako da je procent 0.

C.53 Procenat djece žrtava-svjedoka koja su mogla da pruže dokaze za sudski postupak, a koja nisu morala da budu prisutna u sudnici ili da se susreću sa osumnjičenim trgovcem.

Nijedno dijete žrtva ili svjedok nije moralo da bude prisutno u sudnici ili da se susretne sa osumnjičenim trgovcem tako da je procenat na ovom indikatoru 100%.

C.54 Procenat djece žrtava – mogućih ili zvanično poznatih, koja su dobila neki oblik zaštite koji nije dostupan odraslim žrtvama.

Sva djeca žrtve su dobili zaštitu koja nije dostupna odraslim žrtvama, tako da je procenat na ovom indikatoru 100%.

C.10 Zaštita žrtava koje su strani državljani

Indikator:

C.g Identifikovane strane žrtve (bez obzira na državljanstvo) su u principu dobijale obnovljive dozvole boravka i imale su najmanje isti nivo zaštite kao žrtve koje su državljani.

C.55 Čak iako nije bilo stranih državljana među žrtvama koje su državni organi identifikovali kao moguće žrtve, OCD su znale za slučajeve.

Radnom timu nisu poznate informacije o stranim državljanima mogućim žrtvama za koje su znale organizacije civilnog društva u izvještajnom periodu.

U toku 2019. godine dva lica muškog pola, državljani Pakistana, potencijalno žrtve radne eksploatacije koja su boravila u Centru za podršku djeci i porodici (od 25.10.2019. godine do 30. 12. 2019. godine) nakon čega su ušli u proceduru za azil i upućeni u centar za osobe tražioce azila. Tokom boravka u Centru, žrtvama su obezbjeđene sljedeće usluge:

- 24/7h nadzor (sigurno okruženje).
- obezbjeđivanje egzistencijalnih potreba (hrana, odjeća, obuća, održavanje lične higijene i higijene prostora),
- obezbjeđivanje uslova za pružanje zdravstvene zaštite,
- psihosocijalna podrška,
- pravna zaštita,
- obezbjeđivanje uslova za obavljanje vjerskih obreda (odlazak u džamiju).

C.56 Procenat žrtava koje nijesu dobile obnovljive dozvole boravka uprkos mišljenju da je njihov boravak neophodan zbog njihove lične situacije.

C.57 Procenat žrtava koje nijesu dobile obnovljivu dozvolu boravka uprkos zahtevu nadležnog organa da je njihov boravak neophodan radi istrage i krivičnog postupka.

U slučaju E, dva lica pakistanskog državljanstva su bili korisnici skloništa. Nakon izlaska iz skloništa omogućen im je nastavak procedure za azil.

C.58 Procenat slučajeva odraslih stranih žrtava gdje dozvola boravka nije izdata ili obnovljena i gdje je to osporeno.

U izvještajnom periodu nije bilo takvih slučajeva.

C.59 Procenat slučajeva djece žrtava gdje dozvola boravka nije izdata ili obnovljena i gdje je to osporeno.

U izvještajnom periodu nije bilo takvih slučajeva.

C.60 Procenat slučajeva gdje neobnavljanje ili ukidanje dozvole boravka nije bilo u skladu s nacionalnim zakonima i propisima.

U izvještajnom periodu nije bilo takvih slučajeva.

C.61 Broj zahtjeva za azil koji su podnijeli strani državljani-moguće žrtve (ako ih je bilo).

U izvještajnom periodu azil je zatražilo dvoje lica pakistanskog državljanstva i to u slučaju koji je opisan kao slučaj E.

C.62 Procenat uspješnih zahtjeva za azil koje su podnijele moguće žrtve-strani državljani (ako ih je bilo).

Postupak za dodjelu azila u ova dva slučaja nije završen u trenutku zaključenja ovog izvještaja.

Indikator:

C.h Identifikovane žrtve (bez obzira na državljanstvo) koje su napustile zemlju su imale pomoć i zaštitu u procesu

C.63 Broj povrataka stranih žrtava identifikovanih u zemlji koja se prati u datom periodu (razloženo prema polu i godinama – odrasli, djeca).

U izvještajnom periodu nije bilo slučajeva koji podrazumijevaju povraćaj žrtava.

C.64 Broj povrataka (i % svih povrataka) za koje se navodi da im je prethodila procjena rizika (ili je, u slučaju djeteta, razmatran najbolji interes djeteta koji uključuje procjenu rizika).

U izvještajnom periodu nije bilo slučajeva koji podrazumijevaju povraćaj žrtava.

C.65 Broj povratnika (i % ukupnog broja povrataka i za djecu i za odrasle) za koje se navodi da su se desili iako je procjena rizika pokazala da postoji rizik pri povratku (ili je u slučaju djeteta utvrđivanjem najboljeg interesa djeteta utvrđeno da dijete ne treba da se vrati u zemlju porijekla).

U izvještajnom periodu nije bilo takvih slučajeva.

C.66 Broj povrataka (i % ukupnog broja povrataka) stranih žrtava – i djece i odraslih – koje su deportovane ili vraćene iz države koja se prati u njihovu zemlju porijekla (ili neku drugu zemlju) za koje se navodi da su nedobrovoljni ili prisilni.

U izvještajnom periodu nije bilo slučajeva koji podrazumijevaju povraćaj žrtava.

C.67 % stranih žrtava čiji je povratak u zemlju porijekla bio odložen zbog propuštanja da se preduzmu radnje u njihovoj matičnoj državi.

U izvještajnom periodu nije bilo slučajeva koji podrazumijevaju povraćaj žrtava.

C.68 Procenat prisilnih repatrijacija koje su sprovedene bez komunikacije sa državnim organima u zemlji porijekla ili stalnog boravka.

U izvještajnom periodu nije bilo slučajeva koji podrazumijevaju povraćaj žrtava.

C.69 Procenat stranih žrtava koje su vraćene u zemlju porijekla ili neku drugu zemlju, a za koje se navodi da su nakon povratka učestvovale u formalnom programu povratku u zemlju u koju su se vratile.

U izvještajnom periodu nije bilo slučajeva koji podrazumijevaju povraćaj žrtava.

C.70 Procenat slučajeva u kojima je povratak stranih žrtava (i djece i odraslih) osporen kao nebezbedan.

U izvještajnom periodu nije bilo slučajeva koji podrazumijevaju povraćaj žrtava.

C.71 Procenat slučajeva u kojima je povratak djece-žrtava osporen jer nije u njihovom najboljem interesu.

U izvještajnom periodu nije bilo slučajeva koji podrazumijevaju povraćaj žrtava.

D. Pomoć i podrška žrtvama

D.3 Pomoć svim žrtvama iz svih kategorija

Indikator:

D.c Svakoj osobi koja je identifikovana kao moguća ili zvanično priznata žrtva trgovine ljudima ponuđena je neposredna pomoć i podrška, uključujući sklonište za urgentno zbrinjavanje, medicinsku pomoć, informacije i pravni savjet, u skladu sa njihovim specifičnim potrebama (npr. pol, jezik, etnička pripadnost i uzrast), a država je obezbijedila dovoljna finansijska sredstva za troškove takve

U Vladinom Skloništu sve žrtve imaju jednaki tretman, bez obzira na to da li se radi o crnogorskim ili stranim državljanima. U okviru skloništa funkcioniše i SOS linija za žrtve trgovine ljudima (11 66 66), koja je 24 h dostupna kako potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, tako i svim građanima koji se žele više informisati o ovom pitanju.

Sklonište ima mogućnost odvojenog smještaja odraslih i djece. Uz odgovarajuću procjenu predstavnika nadležnih institucija (Uprave policije, Centra za socijalni rad - ukoliko se radi o maloljetnoj/m štićenici/ku), štićenice/i imaju mogućnost da izlaze tokom boravka u Skloništu.

Iz budžetskog programa Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima finansiraju se rashodi za funkcionisanje SOS linije za potencijalne i žrtve trgovine ljudima.

U skladu sa Sporazumom o saradnji, pomoći i zaštita žrtvama trgovine ljudima pruža se po principu dobrovoljnosti i pristanka same žrtve nakon identifikacije. Prilikom identifikacije, žrtvi se nudi mogućnost smještaja u vladinom Skloništu za žrtve trgovine ljudima. Žrtva se, ako je potrebno obavještava na maternjem jeziku o zemlji, gradu, lokaciji na kojoj se nalazi. Takođe, žrtva se nakon smještaja u Skloništu obavještava da se nalazi na sigurnom i bezbjednom mjestu. Žrtvi se stavlja do znanja da će joj se pružiti sva pomoć i podrška koja je predviđena bez obzira da li će ili neće svjedočiti i učestvovati u procesu protiv trafikanata ili grupe, i da ima pravo na period razmišljanja/refleksije do 90 dana. Žrtva se upoznaje sa svojim pravima i nacionalnim zakonodavstvom o kažnjavanju trafikanata ako se u sudskom postupku dokaže trgovina ljudima. Žrtva se takođe upoznaje da u slučaju učestvovanja u sudskom procesu ima pravo na besplatnu pravnu pomoć stručnih lica iz pravne struke. Ako žrtva ne želi saradnju i smještaj u Skloništu obavještava se da u slučaju promjene mišljenja može da se javi na SOS liniju za antitrafiking ili najbližoj policijskoj stanici. Izjave i identitet žrtve ostaju anonimni za javnost. Za maloljetna lica nužno je uključivanje socijalnih radnika kao organa starateljstva.

U skloništu se sprovode edukativne radionice koje su prilagođene uzrastu žrtve. Socijalni radnik/ca i zaposlene u Skloništu informišu maloljetno lice o svim pravima procedurama, postupcima na jeziku prilagođenom uzrastu žrtava. Takođe, za svaki slučaj nadležni socijalni

radnik u svojstvu staratelja određuje individualni plan rada koji je prilagođen uzrastu, interesovanjima, ličnim mogućnostima i volji maloljetnog lica.

Takođe, pored osoblja u skloništu i staratelja, za svaki slučaj pojedinačno se sastaje Koordinaciono tijelo (koje je formirano na osnovu nacionalnog Sporazuma o saradnji u borbi protiv trgovine ljudima) gdje sve nadležne institucije (u prvom redu MUP/UP, tužilaštvo, Kancelarija, MRSS, Min.prosvjete, Min.zdravlja i NVO CZL) razmatraju sve aspekte svakog slučaja pojedinačno i zajednički donose odluku koja je u najboljem interesu lica.

U pružanju socijalne, dječje zaštite i porodične zaštite potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, kako državljanima Crne Gore i stranim državljanima, Ministarstvo rada i socijalnog staranja obezbjeđuje odgovarajuću socijalnu, dječju zaštitu i porodičnu zaštitu, preko JU Centara za socijalni rad, sa prioritonom u odnosu na ostale slučajeve. Socijalna i dječja zaštita stranim državljanima obuhvata pravo na jednokratnu novčanu pomoć i pravo na postavljanje staraoca.

Mehanizmi pomoći i zaštite posebno za maloljetne žrtve trgovine ljudima definisani su i Sporazumom o saradnji. Mehanizmi pomoći obuhvataju: a) procjenu socijalno-ekonomskog stanja, kao osnova za dodjelu jednokratne novčane pomoći i drugih oblika zaštite u skladu sa zakonom; b) utvrđivanje zakonskog osnova za postavljanje staraoca; c) izradu individualnih planova zaštite potencijalnim žrtvama trgovine ljudima u saradnji sa drugim potpisnicima Sporazuma.

U pružanju socijalne, dječje zaštite i porodične zaštite potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, državljanima Crne Gore i stranim državljanima, Centar za socijalni rad pokreće proceduru na osnovu dokumentacije koju obezbjeđuju Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija, Ministarstvo prosvjete i druge relevantne institucije. Zdravstvena zaštita žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima obuhvata hitnu medicinsku pomoć, prevenciju i liječenje od zaraznih bolesti i slučajeve porođaja i materinstva, dok borave na teritoriji Crne Gore. U ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu građani su jednaki, bez obzira na nacionalnu pripadnost, rasu, pol, starost, jezik, vjeru, obrazovanje, socijalno porijeklo, imovno stanje i drugo lično svojstvo. Zdravstvena zaštita je namijenjena svima bez obzira jesu li žrtve trgovine ljudima ili ne.

Mehanizmi podrške i pomoći koji se obezbjeđuju u javnim zdravstvenim ustanovama obuhvataju:

- a) procjenu zdravstvenog stanja potencijalne žrtve trgovine ljudima, odgovarajuće dijagnostičke pretrage i terapijske usluge, kao i prijedloge za dalje liječenje sa detaljnom medicinskom evidencijom o svim nalazima;
- b) prepoznavanje potencijalne žrtve i obavještanje odgovarajućih službi u sistemu zaštite žrtava utvrđenih Sporazumom.

D.17 Procenat troškova OCD koji se odnose na pomoć žrtvama trgovine ljudima (mogućim i zvanično priznatim) koji je finansiran iz državnog budžeta ili iz državnih grantova.

Ministarstvo unutrašnjih poslova je do 1. avgusta 2019. godine finansiralo Sklonište za žrtve trgovine ljudima. Nakon toga usluga smještaja žrtava trgovine ljudima prešla je u nadležnost Ministarstva rada i socijalnog staranja.

Tokom 2018. godine iz budžetskih sredstva Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima u potpunosti se finansiralo funkcionisanje Skloništa namijenjenog isključivo žrtvama i potencijalnim žrtvama trgovine ljudima u smislu obezbjeđenja inicijalnog oporavka žrtava kao i drugih vidova pomoći, što podrazumijeva obezbjeđivanje: smještaja, hrane, odjeće, obuće, režija, psihološke, pravne, zdravstvene i socijalne pomoći, kao i edukativnih radionica koje sprovode aktivistkinje NVO „Crnogorski ženski lobi“.

Usluga prihvatilišta – skloništa se finansira iz budžeta Ministarstva rada i socijalnog staranja u iznosu od 250 eura po korisniku na mjesečnom nivou.

U izvještajnom periodu za finansiranje Skloništa i SOS telefona za žrtve i potencijalne žrtve trgovine ljudima utrošeno je oko 24 000 eura.

D.3.a Sklonište i materijalna pomoć

D.18 Procenat žrtava (novoidentifikovanih tokom perioda praćenja) kojima nije obezbijeđen odgovarajući i bezbjedan smještaj u razumnom vremenskom roku.

U izvještajnom periodu nema informacija o takvim slučajevima.

D.19 Procenat žrtava kojima je ponuđen smještaj koji su one smatrale neodgovarajućim.

U izvještajnom periodu nema zvaničnih informacija o takvim slučajevima. S obzirom na to da nije moguće intervjuisati žrtve ostaju samo sekundarni izvori. Nevladine organizacije koje su radile sa žrtvama tvrde da je njima veoma teško padala izolacija i nemogućnost izlaska, iako je prostor u kome su boravile bio adekvatan.

D.20 Moguće ili zvanično priznate žrtve trgovine ljudima su dobijale materijalnu pomoć u obliku više novčanih isplata na osnovu procjene njihovih potreba.

U izvještajnom periodu jedna žrtva trgovine ljudima dobila je jednokratnu novčanu nadoknadu na osnovu procjene njenih potreba od strane Centra za socijalni rad.

D.21 Moguće ili zvanično priznate žrtve trgovine ljudima su dobijale materijalnu pomoć od države tokom perioda dovoljno dugačkog da se oporave i da potreba za pomoći prestane.

U jednom slučaju je isplaćena jednokratna novčana pomoć u iznosu od 2000 eur.

D.22 Procenat žrtava kojima nije pružena adekvatna materijalna pomoć u razumnom vremenskom roku.

Ovaj podatak nije moguće izračunati.

D.23 Procenat žrtava kojima je prestalo pružanje pomoći poslije 1 mjeseca/ 6 mjeseci/ 12 mjeseci.

Samo jednoj potencijalnoj žrtvi u izvještajnom periodu je isplaćena jednokratna novčana pomoć.

D.3.b Medicinska pomoć

D.24 Žrtve su mogle da se oslone na državne zdravstvene ustanove radi besplatnog (ili skoro besplatnog) liječenja.

U skladu sa Sporazumom o međusobnoj saradnji institucija i NVO u borbi protiv trgovine ljudima, aneks koji se odnosi na obaveze Ministarstva zdravlja predviđa da sve žrtve i

potencijalne žrtve trgovine ljudima imaju pravo na potpuno besplatnu zdravstvenu zaštitu u Crnoj Gori, sa minimumom identifikacijskih dokumenata i po principu prioriteta.

D.25 Procenat žrtava kojima je bila potrebna hitna medicinska pomoć, a koje je nijesu dobili u razumnom vremenskom roku.

Ne postoje informacije o takvim slučajevima.

D.26 Procenat žrtava kojima nije pružena medicinska pomoć u razumnom vremenskom periodu.

Ne postoje informacije o takvim slučajevima.

D.27 Nije bilo diskriminacije prema nedržavljanima (stranim državljanima) ili žrtvama interne trgovine ljudima (tj. koje su vrbovane, trafikovane i eksploatisane u svojoj zemlji porijekla) kada se radi o pristupu medicinskoj pomoći.

I domaći i strani državljani imaju pravo na besplatnu zdravstvenu zaštitu u Crnoj Gori, kao potencijalne odnosno žrtve trgovine ljudima. Nema informacija o tome da je ovo pravo kršeno.

D.28 Nije bilo diskriminacije ni prema ženama ni prema muškarcima koji su identifikovani kao moguće ili zvanično prepoznate žrtve trgovine ljudima u pristupu medicinskoj pomoći.

U izvještajnom periodu nije bilo informacija o takvim slučajevima.

D.29 Procenat žrtava kojima je potrebna psihološka pomoć, a koje je nisu dobile u razumnom roku.

Ne postoje informacije o takvim slučajevima.

D.30 Procenat žrtava gdje su žrtve obavezane da prime uslugu na koju nisu pristale.

Ne postoje informacije o takvim slučajevima.

D.3.c Informacije

D.31 Procenat žrtava koje nisu dobile sveobuhvatne i tačne informacije o svojim pravima i dostupnim uslugama.

Iz zvaničnih, kao ni iz NVO izvora nismo dobili informaciju o takvim slučajevima. Ipak, ostaje sumnja koliko je kvalitetno bilo moguće prenijeti tačne informacije u slučaju H koji je obuhvatio preko 40 potencijalnih žrtava sa Tajvana. Prema informacijama do kojih smo došli tokom izrade izvještaja, sa žrtvama se komuniciralo preko jedne od žrtava koja govori engleski jezik. To je problematično iz razloga brojnosti žrtava, iz razloga što ostale žrtve ne govore Engleski jezik, ali i iz razloga kontrole informacija koje bivaju prenešene žrtvama. Ovo je posebno relevantno u kontekstu da su se u prošlosti, prema tvrdnjama OCD aktivistkinja dešavale infiltracije lažnih žrtava u skloništa, koje su zatim zastrašivale i odvrćale žrtve od svjedočenja.

D.3.d Stručno osposobljavanje i ekonomsko osnaživanje

Ne postoje informacije o takvim obukama koje su sprovedene.

D.32 Procenat žrtava koje imaju zakoniti boravak u državi koja se prati, a kojima nije dozvoljeno da se zaposle ili da učestvuju u obukama stručnog osposobljavanja.

Ne postoje informacije o takvim slučajevima.

D.3.e Drugo

D.33 Procenat slučajeva gdje je pomoć žrtvama na bilo koji način bila uslovljena njihovom spremnošću da se pojave kao svjedoci (ovo uslovljavanje ne mora da bude eksplicitno).

Ne postoje informacije o takvim slučajevima.

D.34 Procenat žrtava koje nisu državljani, a koje nisu dobile tražene usluge prevodioca.

Ne postoje informacije o takvim slučajevima, osim u gore opisanom slučaju H.

D.4 Pomoć i podrška djeci žrtvama

Indikator:

D.d Djeci-žrtvama je ponuđena trenutna pomoć i zaštita u skladu sa njihovim godinama, uključujući sklonište za urgentno zbrinjavanje, medicinsku pomoć, informacije i pravni savjet, u skladu sa njihovim specifičnim potrebama (npr. godine i zrelost, pol, jezik i etnička pripadnost)

Ministarstvo prosvjete, bez obzira na to da li je dijete smješteno u porodicu ili boravi u nekoj od ustanova, u procesu reintegracije, u smislu uključivanja u ustanove obrazovanja i vaspitanja, obezbjeđuje podršku u skladu sa Sporazumom o saradnji. Ministarstvo prosvjete potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, djeci, koja zakonito borave na teritoriji države, obezbjeđuje odgovarajući smještaj, odnosno nastavak obrazovanja u javnim vaspitno-obrazovnim ustanovama, sa prioritetom u odnosu na ostale slučajeve, u skladu sa propisima koji regulišu odgovarajuću oblast vaspitanja i obrazovanja, uz poštovanje prava na privatnost, naročito za pitanja lične prirode i traumatična pitanja koja nijesu neophodna da bi se uključili u vaspitno-obrazovni sistem. Istovremeno, odgovarajuće službe Ministarstva, kao i psihološko-pedagoške službe u javnim vaspitno-obrazovnim ustanovama obezbjeđuju brzo i efikasno uključivanje djece u vaspitno-obrazovni sistem na teritoriji države. Mehanizmi podrške i pomoći koja će se obezbijediti djeci – potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, zasnivaju se na: posebnim pedagoško-psihološkim postupcima u službama vaspitno-obrazovnih ustanova i uz njihovu procjenu fizičkog i psihičkog stanja djece, upućivanje na posebne stručne tretmane, kao i predloge za određivanje posebnih programa, u skladu sa propisima za tu oblast vaspitanja i obrazovanja; praćenju ponašanja i učenja djeteta i obavještanju odgovarajućih službi u sistemu zaštite djece utvrđenom Sporazumom.

Neophodne troškove vezane za smještaj u vaspitno-obrazovnim ustanovama (domovima učenika) i pristup obrazovanju, naročito stručnom obrazovanju i usavršavanju koje vodi do prvog zanimanja djeteta, obezbjeđuje Ministarstvo prosvjete za vrijeme njihovog boravka na teritoriji države. Ministarstvo preko rada javnih vaspitno-obrazovnih ustanova kroz redovne i

posebne programe kontinuirano prati rad na edukaciji i razvijanju svijesti kod djece i učenika o ljudskim pravima, o zaštiti dostojanstva i integriteta ličnosti, uz garantovanje ravnopravnosti polova, na principu zasnovanom na pravima djeteta, s ciljem da ne budu žrtve trafikinga. Ministarstvo prosvjete, pod propisanim uslovima, saraduje i omogućuje NVO-ima i drugim organizacijama i stručnjacima pristup vaspitno-obrazovnim ustanovama u aktivnostima namijenjenim za prezentaciju programa koji je primjeren njihovom uzrastu. Ministarstvo stalno radi na razvoju vaspitno-obrazovne politike i mjera zaštite i dobrobiti djece, posebno adolescenata, i saraduje sa drugim organima i organizacijama u suzbijanju trgovine ljudima ili zaštite ljudskih prava, posebno prava djeteta, vodeći računa o najboljem njegovom interesu. Ministarstvo se maksimalno zalaže na planu uključivanja pripadnika posebno rizičnih grupa, naročito romske populacije u vaspitno-obrazovni sistem u što većem broju i pospiješivanju njihove uspješnije integracije u društvo i bolji socijalni status.

D.4.a Sklonište i materijalna pomoć

D.35 Prosječno vrijeme tokom koga su moguća ili zvanično prepoznata djeca-žrtve dobijala smještaj i hranu, kao i druge oblike materijalne pomoći nakon identifikacije bilo da ih finansira država ili podršku pružaju OCD ili druge organizacije koje finansiraju privatni donatori.

Odmah nakon inicijalnog prepoznavanja lica za koja se pretpostavlja da su žrtve trgovine ljudima.

D.36 Procenat djece-žrtava kojima je bila potrebna materijalna pomoć, a koja im nije pružena u razumnom vremenskom roku.

Ne postoje informacije o takvim slučajevima.

D.37 Procenat djece-žrtava koja su prestala da primaju pomoć posle određenog vremena

Nema takvih slučajeva.

D.38 Procenat djece koja su bila smještena u skloništima posebno namijenjenim djeci-žrtvama trgovine ljudima.

Djeca, žrtve trgovine ljudima u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti mogu biti smještena samo u državnom Skloništu pod pokroviteljstvom Ministarstva rada i socijalnog staranja, gdje sa njima rade lica koja posjeduju odgovarajuće licence za socijalnu i dječju zaštitu. Dijete žrtva ne može biti smješteno u Skloništu/prihvatištu koje vode NVO organizacije.

D.39 Procenat djece-žrtava kojima nije obezbijeđen smještaj u skladu sa njihovim godinama.

Nema takvih slučajeva.

D.40 Procenat djece-žrtava kojima nijesu obezbijeđene usluge u skladu sa njihovim godinama.

Nema informacije o takvim slučajevima.

D.41 Procenat djece-žrtava kojima je bio obezbijeđen smještaj u hraniteljskim porodicama.

Nema informacije o takvim slučajevima.

D.42 Procenat djece-žrtava kojima je bio obezbijeđen smještaj u institucijama koje nijesu specijalizovane za zbrinjavanje djece koja su preživjela trgovinu ljudima ili sličnu traumu (čak iako se radi o ustanovama za zbrinjavanje djece).

Nema informacije o takvim slučajevima.

D.43 Procenat djece-žrtava kojima je bio obezbijeđen smještaj u skloništima koja jesu specijalizovana za žrtve trgovine ljudima, ali ne i za djecu.

U izvještajnom periodu su tri potencijalne žrtve dječjeg uzrasta boravile u skloništu, ali nisu zvanično identifikovane kao žrtve.

D.4.b Medicinska pomoć

D.44 Procenat djece-žrtava koja su imala pristup psihološkom savjetovanju koje odgovara njihovim godinama i % djece-žrtava za koju su organizacije koje pružaju podršku smatrale da im treba psihološku pomoć, ali tu pomoć nisu dobila.

Sva djeca žrtve su imale pristup psihološkom savjetovanju.

D.45 % djece-žrtava kojima je bila potrebna medicinska pomoć, a kojoj medicinska pomoć nije pružena u razumnom roku.

Nema informacije o takvim slučajevima.

D.4.c Obrazovanje i stručno osposobljavanje

D.46 Procenat djece-žrtava u godinama za redovno školovanje, koja nisu bila uključena u redovno školovanje u razumnom vremenskom roku (npr. jedan mjesec) po identifikaciji.

Nema informacije o takvim slučajevima.

D.47 Procenat djece-žrtava koja nijesu išla u školu ili pohađala obuku stručnog osposobljavanja ili nisu imala posao tri mjeseca nakon identifikacije.

Nema informacije o takvim slučajevima.

D.5 Pomoć pružena žrtvama-državljanima koje su identifikovane u drugoj zemlji i koje su se nakon identifikacije vratile (ili bile vraćene) u svoju zemlju porijekla, ili koje su se samoidentifikovale kod državnih organa nakon što su se bez pomoći vratile u svoju zemlju porijekla

D.48 Broj žrtava za koje se zna da su se vratile u zemlju nakon što su bile identifikovane u drugoj zemlji tokom perioda praćenja (raščlanjeno na odrasle muškarce i žene, dječake i djevojčice).

Nema informacije o takvim slučajevima.

D.49 Broj žrtava koje nijesu identifikovane kao žrtve dok su bile u inostranstvu, ali su identifikovane po njihovom povratku u zemlju.

Nema informacije o takvim slučajevima.

D.50 Procenat žrtava koje su se vratile u zemlju porijekla (zemlju koja se prati), a za koje postoji podatak da su primile pomoć ili zaštitu na koju možda ne bi imale pravo da nijesu identifikovane kao žrtve.

Nema informacije o takvim slučajevima.

D.51 Procenat žrtava koje su se vratile u zemlju porijekla, a koje su učestvovalе u programu reintegracije radi integracije na tržištu rada i razumnom vremenskom roku (npr. tri mjeseca) po povratku.

Nema informacije o takvim slučajevima.

D.52 Procenat žrtava koje su se vratile u zemlju porijekla, a koje su učestvovalе u programu reintegracije u cilju obrazovanja (uključujući i stručno osposobljavanje) u razumnom vremenskom roku (npr. šest mjeseci) po povratku.

Nema informacije o takvim slučajevima.

D.53 Procenat žrtava koje su se vratile u zemlju porijekla, za koje se zna da su iz zemlje u kojoj su identifikovane ponijele svoje zdravstvene kartone (tj. izvještaje o procjeni njihovih zdravstvenih potreba, podatke o do sad primljenoj terapiji itd.).

Nema informacije o takvim slučajevima.

D.54 Procenat djece-žrtava koja su se vratila u zemlju porijekla, a koja su učestvovalа u programu reintegracije u cilju njihovog uključivanja u formalni ili neformalni obrazovni sistem i odgovarajućeg zbrinjavanja.

Nema informacije o takvim slučajevima.

D.55 Procenat slučajeva gdje je bilo planirano spajanje djeteta-žrtve koje se vratilo iz druge zemlje sa porodicom osporeno (po povratku djeteta u zemlju porijekla) jer nije bilo u najboljem interesu djeteta.

Nema informacije o takvim slučajevima.

D6. Pravna pomoć i podrška

Indikator:

D.e Žrtvama trgovine ljudima (i mogućim i zvanično priznatim) je ponuđen i omogućen pristup pravnom savjetu.

D.56 Procenat slučajeva gdje punoljetne žrtve, nakon prvog kontakta sa državnim organima nijesu odmah bile obavještene o relevantnim sudskim i upravnim postupcima na jeziku koji razumiju

Nije bilo takvih slučajeva.

D.57 Procenat žrtava koje su učestvovale u sudskom postupku (krivičnom ili nekom drugom) kao oštećeni ili svjedoci, a koje su imale pristup nezavisnom pravnom savjetu i-ili pomoći prije ili tokom postupka (i % onih koji nijesu).

U slučaju sa jednom žrtvom, bio je samo zakonski zastupnik – otac, u slučaju sa 4 žrtve postavljen je pravni punomoćnik.

D.58 Procenat žrtava koje su učestvovale u krivičnom postupku, a koje su tokom postupka imale podršku OCD kada država nije mogla takvu pomoć da obezbijedi.

Ne postoji informacija.

D.59 Procenat zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć i podršku koje su podnijele žrtve, a koji nijesu uslišeni, ili slučajeva kada žrtva nije mogla da dobije pravnu pomoć od advokata da odgovarajućim kvalifikacijama.

Ne postoji informacija.

D.60 Procenat slučajeva gdje su djeca-žrtve, ili njihov roditelj, staratelj ili zakonski zastupnik, po inicijalnom kontaktu sa državnim organima, bez odlaganja informisani o relevantnim sudskim ili upravnim postupcima na jeziku koji mogu da razumiju (i % onih koji nijesu).

Taj procenat iznosi 100%.

D.61 Procenat djece-žrtava koja su bila uključena u zakonski postupak i koja su primila nezavisni pravni savjet/pomoć (i % onih koji nijesu).

Nema informacija o takvim slučajevima.

Aneks

Lista kontaktiranih organizacija

Centar za romske inicijative Nikšić

Crveni krst

Institut za socijalnu i obrazovnu politiku Nikšić

JU Centar za podršku djeci i porodici

Sigurna ženska kuća Podgorica

SOS telefon Nikšić

Upitnik za organizacije civilnog društva

Lista okvirnih pitanja:

Da li su, prema Vašim saznanjima, žrtve imale odgovarajuću podršku i zaštitu:

1. odgovarajući i siguran smještaj?
2. psihološku pomoć?
3. materijalnu pomoć?
4. usluge prevođenja i tumačenja na jeziku koji razumiju?
5. savjetovanje i informisanje o njenim/njegovim pravima, uključujući informaciju o besplatnoj pravnoj pomoći?

Istraga i suđenje

Da li su, prema Vašim saznanjima, tokom istrage i sudskog postupka na suđenjima poštovana sledeća prava žrtava/svjedoka:

1. Zaštita od zastrašivanja;
2. Pravo na fizičku zaštitu;
3. Pravo na zaštitu privatnosti ((isključenje javnosti, saslušavanje pod pseudonimom, saslušavanje uz pomoć tehničkih uređaja (zaštitni zid, uređaji za prenos slike i zvuka i sl.));
4. Da li su izrečene mjere nadzora prema okrivljenim/a?
5. Da li je okrivljenima određen pritvor?
6. Da li u zapisniku sa uzimanja izjave od žrtve/svedoka stoji napomena da je osobi data pouka o pravima koja joj pripadaju?
7. Pravo na zaštitu nakon sudjenja i pravo na zastitu njemu bliskog lica?
8. Kako ocjenjujete kvalitet razgovora koje su specijalni istražitelji za trgovinu ljudima vodili sa potencijalnim žrtvama? Da li su poštovani međunarodni standardi „dobre prakse“ (zaštita od sekundarne viktimizacije, žrtvi je data mogućnost da nesmetano ispriča što joj se dešavalo, vođeno je računa o psihofizičkom stanju;
9. Da li ste u saznanju da su tužiocima žrtvama obezbijedili odgovarajuću podršku prije suđenja? O kakvoj se podršci radilo? Da li je nešto nedostajalo? Ako jeste, šta?
10. Da li je Služba za podršku žrtvama, koja radi u okviru nadležnog suda suda, informisala žrtve o njihovim pravima i upravnim i sudskim procedurama koje se primjenjuju tokom sudskog postupka i u kojoj fazi?
11. Da li su žrtvi saopštene informacije u vezi sa radom suda, krivičnim postupkom, mjestom sjedenja u sudnici, ponuđene mjere zaštite i sprečavanju mogućeg fizičkog kontakta između okrivljenog i žrtve? Šta od navedenog?
12. Da li su, prema Vašem saznanju, žrtve trgovine ljudima bile redovno obavještene o relevantnim sudskim postupcima i upravnim postupcima?
13. Da li je žrtva redovno dobijala informacije o svim važnim događajima u vezi sa postupkom u koji je uključena (na primjer, da je optuženi pušten iz pritvora ili da je suđenje obustavljeno)?
14. Da li su žrtve trgovine ljudima odmah bile obaviještene o ishodu suđenja u kojima su se pojavljivale kao oštećeni ili svjedoci, bilo da je presuda osuđujuća ili oslobađajuća?
15. Da li bilo slučajeva u kojima su primjenjivane mjere zaštite u sudnici? Ako je odgovor „da“, koje mjere su primjenjivane?

16. Da li Vam je poznato da se bilo koja žrtva osjećala nebezbjedno u kontaktu sa organima koji pružaju usluge ili pomoć žrtvama (npr. skloništa)?
17. Da li Vam je poznato da su žrtve u nekom slučaju uživale period oporavka i refleksije? Ukoliko jesi, koliko dugo su uživale ta prava? Da li znate da li su u tom periodu dobile podršku u fizičkom, psihološkom ili socijalnom oporavku? Ukoliko je odgovor potvrđan, ko im je pružao tu podršku?
18. Da li su, po Vašem sudu vještaci koji su svjedočili na suđenjima za trgovinu ljudima pokazali odgovarajuću ekspertizu i kad se radi o psihološkom stanju žrtve i kad se radi o drugim pitanjima koja se tiče žrtva?
19. Da li ste Vi učestvovali u identifikaciji potencijalnih žrtava? Možete li nam opisati korake u procesima identifikacije žrtava koje ste obavljali?
20. Da li znate za slučaj da je neka osoba bila žrtva trgovine ljudima, a da je nadležne službe nijesu identifikovale kao žrtvu?
21. Da li ste bili izloženi nekom obliku zastrašivanja ili odmazde tokom ili nakon istrage ili sudskog postupka? Ukoliko je odgovor potvrđan; da li ste prijavili to ponašanje policiji?
22. Je li vam poznat neki slučaj bilo koje vrste eksploatacije kao oblika trgovine ljudima koji su državni organi ignorisali?
23. Da li ste u saznanju da su pripadnici manjina ili stranci iskusili dodatne poteškoće kod identifikacije ili pristupa pomoći (u poređenju sa drugim osobama koje su identifikovane, a koje ne pripadaju manjinama)?
24. Da li postoje poteškoće kod identifikacije ili pristupa pomoći pripadnicima manjina?
25. Da li postoje teškoće kod identifikacije ili pristupa pomoći kada su u pitanju homoseksualne, biseksualne i transrodne (LGBT) osobe?
26. Da li su neki troškovi koje ste imali u vezi sa pomoći žrtvama trgovine ljudima finansirani iz državnog budžeta? Ukoliko jesu, koji procenat od ukupnih troškova za tu namjenu Vam je finansiran?
27. Da li Vam je poznato da li je svakoj osobi koja je identifikovana kao moguća ili zvanično priznata žrtva trgovine ljudima ponuđena neposredna pomoć i podrška, uključujući sklonište za urgentno zbrinjavanje, medicinsku pomoć, informacije i pravni savjet, u skladu sa njihovim specifičnim potrebama (npr. pol, jezik, etnička pripadnost i uzrast), a država je obezbijedila dovoljna finansijska sredstva za troškove takve pomoći. Ukoliko nije, u kojim slučajevima i koji tip pomoći – sklonište i materijalna pomoć, medicinska pomoć, informacije, ekonomsko osnaživanje?
28. Da li Vam je poznato je li djeci-žrtvama ponuđena trenutna pomoć i zaštita u skladu sa njihovim godinama, uključujući sklonište za urgentno zbrinjavanje, medicinsku pomoć, informacije i pravni savjet, u skladu sa njihovim specifičnim potrebama (npr. godine i zrelost, pol, jezik i etnička pripadnost)?
29. Koje je prosječno vrijeme tokom koga su moguća ili zvanično prepoznata djeca-žrtve dobijala smještaj i hranu, kao i druge oblike materijalne pomoći nakon identifikacije bilo da ih finansira država ili podršku pružaju OCD ili druge organizacije koje finansiraju privatni donatori?
30. Da li ste svoje korisnike obavijestili da imaju pravo na besplatnog advokata u toku svjedočenja i davanja izjava?